

**T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI**

Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07

2022 YILI PROJE TEKLİF ÇAĞRISI BAŞVURU REHBERİ

Referans No: TRA2/23/KÖA07

KAYS Üzerinden Son Başvuru Tarihi: 17.01.2023 Saati: 23:59

Taahhütname için Son Teslim Tarihi: 24.01.2023 Saati: 17:00

İÇİNDEKİLER

TANIMLAR	4
PROGRAMIN KÜNYESİ	8
1. KÜÇÜK ÖLÇEKLİ ALTYAPI MALİ DESTEK PROGRAMI-07	9
1.1. Giriş	9
1.2. Programın Amaçları ve Öncelikleri	18
1.3. Serhat Kalkınma Ajansı Tarafından Sağlanacak Mali Kaynak	18
1.4. Programın Mantıksal Çerçevesi	20
2. BU TEKLİF ÇAĞRISINA İLİŞKİN KURALLAR	23
2.1. Uygunluk Kriterleri	23
2.1.1. Başvuru Sahibinin Uygunluğu	24
2.1.2. Ortaklıklar ve Ortakların Uygunluğu	26
2.1.3. Projelerin Uygunluğu	28
2.1.4. Maliyetlerin Uygunluğu.....	36
2.2. Başvuru Şekli ve Yapılacak İşlemler	40
2.2.1. Başvuru Formu ve Destekleyici Belgeler	40
2.2.2. Başvurular Nereye ve Nasıl Yapılacaktır?	44
2.2.3. Başvuruların Alınması İçin Son Tarih	45
2.2.4. Daha Fazla Bilgi Almak İçin	46
2.3. Başvuruların Değerlendirilmesi ve Seçilmesi	46
2.4. Değerlendirme Sonucunun Bildirilmesi	54
2.4.1. Bildirimin İçeriği	54
2.4.2. Öngörülen Zaman Çizelgesi	54
2.5. Sözleşme İmzalanması ve Uygulama Koşulları	55
2.5.1. Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	58
3. EKLER	59
4. PERFORMANS GÖSTERGELERİ	60

TANIMLAR

Bu Rehberde geçen;

Ajans: Serhat Kalkınma Ajansı'nı,

Ara Rapor: Sözleşmede belirtilen dönemler itibarıyla, Proje Uygulama Rehberinde belirtilen usul ve esaslara uygun olarak, yararlanıcı tarafından proje uygulama süresince hazırlanan ve sunulan raporu,

Bağımsız Değerlendirici: Proje tekliflerini, başvuru rehberlerinde belirtilen esaslara göre teknik, ekonomik, sosyal ve mali açıdan değerlendirmek üzere, alanında en az beş yıllık uzmanlık ve tecrübe birikimi olan, yükseköğretim kurumları öğretim elemanları ile kamu kurum ve kuruluşları personelinde, ajans tarafından uygun bulunanların, ilgili kurumlarca görevlendirilmesi veya ajans tarafından diğer gerçek kişiler arasından hizmet alımı yoluyla seçilen uzmanları,

Bakanlık: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nı,

Başvuru Rehberi: Ajans tarafından başvuru sahipleri için hazırlanan, destekten yararlanabilecek gerçek ve tüzel kişileri, başvuruda bulunabileceklerde aranan şartları, başvuru ve yararlanma şekil ve şartlarını, destek konusu öncelik alanını, destekten karşılanabilecek uygun maliyetleri, seçim ve değerlendirme kriterlerini, eş finansman yükümlülüklerini, standart başvuru belgelerini ve diğer gerekli bilgileri ayrıntılı, açık ve anlaşılır bir dille açıklayan ve Ajansın internet sitesinde yayımlanan rehber belgeyi,

Başvuru Sahibi: Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde proje veya faaliyet desteği almak üzere Ajans'a başvuran gerçek veya tüzel kişileri,

Bölge Planı: Ajans tarafından hazırlanan TRA2 2014-2023 Bölge Planı'nı,

Değerlendirme Komitesi: Bağımsız değerlendiriciler tarafından gerçekleştirilen değerlendirmelerin kontrollerini yapmak, gerekli durumlarda, bağımsız değerlendiricilerin değerlendirme yöntemi ile projeleri yeniden değerlendirerek görüş oluşturmak ve bunları raporlamak üzere kurulan komiteyi,

Destek Yönetimi Kılavuzu (DYK): Ajanslarla karşılıklı etkileşim halinde Bakanlık tarafından hazırlanan ve Ajansın sağlayacağı destekler ile bunların izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik

temel ilke ve kuralları, iş akış ve tanımlarını, raporlama usul ve esaslarını, destek yönetimi sürecinde kullanılan ilgili belge ve formların standartlarını, tip sözleşme formatını, bilgi sistemlerinin ve veri tabanlarının kullanımını ve gerekli diğer hususları belirleyen el kitabını,

Eş Finansman: Ajans tarafından desteklenen proje veya faaliyetlerde harcanmak üzere, yararlanıcı tarafından sağlanması taahhüt edilen nakdi katkıyı,

Genç: 18-34 yaş arasındaki bireyleri,

Görünürlük: Projenin uygulama süresi boyunca Ajans tarafından sağlanan mali destek ile T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı genel koordinasyonunun görünür kılınması ve projenin tanıtılması amacıyla yararlanıcı tarafından alınan tedbirleri,

İştirakçi: Desteğe konu proje veya faaliyetin yürütülmesi sürecinde veya sonucunda, doğrudan fayda veya menfaat elde etmeden yararlanıcıya projenin yürütülmesinde katkıda bulunan kurum ve/veya ilgili kişiyi,

İzleme: Ajansın, uygulama aşamasına geçmiş proje ve faaliyetlerde öngörülen amaç ve hedeflere ulaşmasına yardımcı olmak, uygulamanın belirlenen ilke ve kurallara, kalkınma ajansları mevzuatına ve sözleşme hükümlerine uygun yürümesini sağlamak adına düzenli ve sürekli olarak veri toplamasına, uygulamaya ilişkin riskleri önceden tespit ederek düzeltici ve önleyici tedbirler almasına, uygulama performansını takip etmesine ve denetim faaliyetleri yapabilmesine imkan verecek bilgilerin kayda geçmesini sağlamak üzere yürüttüğü, tarafsız yönlendirme ve takip faaliyetini,

Kalkınma Ajansları Yönetim Sistemi (KAYS): Ajanslar arası uygulama birliğini sağlamak amacıyla ajansların; yatırım destekleme, proje destekleme, çalışma programı, bütçe, muhasebe, insan kaynakları, performans ölçme faaliyetleri ile ilgili ve ilişkili gerçek ve tüzel kişilerin ihtiyaç duyulan veri ve bilgilerinin muhafaza edildiği, veri tabanı başta olmak üzere iş ve işlemlerin yürütüldüğü internet tabanlı e-devlet hizmetini, (<https://kaysuygulama.sanayi.gov.tr>)

Küçük Ölçekli Altyapı Projesi: Yörenin rekabet gücünü, iş ve yaşam koşullarını iyileştirme bakımından etkisi geniş olan ve Yönetmelikteki sınırı geçmemek üzere toplam maliyeti başvuru rehberinde belirtilen altyapı projelerini,

Mali Destek: Desteklenecek projelerin toplam bütçelerinin, belirlenecek oranlarda Ajans tarafından karşılanması amacıyla güden nakdi ödemeyi,

Menfaat İlişkisi: Projenin hazırlığı, değerlendirilmesi, seçimi, onayı, uygulanmasının teknik açıdan desteklenmesi ve izlenmesi ile diğer aşamalarında görev alanların, görevlerinin gizliliğini veya tarafsızlığını etkileyecek, kendilerine, yararlanıcılara ya da başkalarına maddi veya manevi menfaat temini sağlayabilecek her türlü durumu,

Nihai Rapor: Proje Uygulama Rehberinde öngörülen usul ve esaslara uygun olarak yararlanıcı tarafından proje uygulama süresinin sonunda sunulan raporu,

Ortak: Desteğe konu projenin hazırlanması ve yürütülmesi sürecinde veya sonucunda doğrudan veya dolaylı fayda veya menfaat elde ederek, bunun karşılığında yararlanıcıya projenin yürütülmesinde katkıda bulunan, Destek Yönetimi Kılavuzunda gösterilen ortaklık beyannamesini veren ve ilgili başvuru belgelerinde açıkça belirtilen gerçek veya tüzel kişiyi,

Proje: Destekten yararlanmak üzere Ajans'a sunulan belli bir amaca odaklanmış, bütçesi ile bütünlük arz eden, belirli süreli ve düzenli faaliyetler bütünü,

Proje Hesabı: Mali desteğe hak kazanan yararlanıcı ve/veya ortağı tarafından projeye özel olarak açılan, Ajans tarafından sağlanan mali desteğin ve sözleşmede belirtilmesi halinde yararlanıcı eş finansmanının da aktarıldığı banka hesabını,

Proje Teklif Çağrısı: Ajans tarafından yürütülen belirli bir destek programı kapsamında, nitelikleri net bir şekilde belirlenmiş olan potansiyel başvuru sahiplerinin, önceden belirlenen konu ve koşullara uygun olarak proje teklifi sunmaya davet edilmesini,

Proje Uygulama Rehberi: Ajanslarla etkileşim halinde Bakanlık tarafından hazırlanan ve yararlanıcıların proje uygulamaları sırasında uymak zorunda oldukları satın alma ve ihale ilke ve kuralları ile raporlama ve bilgilendirme yükümlülüklerini ayrıntılı olarak düzenleyen rehber ve eklerini,

Sıkça Sorulan Sorular Listesi: Teklif çağrısı dönemi içerisinde potansiyel başvuru sahiplerinin bilgi talepleri doğrultusunda hazırlanan ve cevaplarıyla birlikte Ajansın internet sayfasında yayınlanan listeyi,

Sonuç Odaklı Program: Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliğinde belirtilen bölgesel program tanımına uygun olarak, stratejik olarak belirlenmiş kalkınma hedeflerini yakalamak üzere, belirli bir sektör, tema veya mekânda kalkınma sonuçları elde etmek amacıyla alt program, tedbir, proje ve faaliyetleri içeren, nitelikli analize dayanan, ilgili kurumlarla iş birliği halinde hazırlanan, ölçülebilir sonuç ve çıktı hedefleri olan orta vadeli (tercihen 3 yıllık) programları,

Sözleşme: Destekten yararlanma ilke ve kurallarını, ödeme usul ve esaslarını, tarafların hak ve yükümlülüklerini ve bu yükümlülüklerin ihlalinin sonuç ve müeyyidelerini düzenleyen anlaşma ve eklerini,

Taahhütname: Kalkınma Ajansları Yönetim Sistemi (KAYS) üzerinden gerçekleştirilen proje başvuruları sonucunda sistem tarafından üretilen, başvuru sahibi tarafından e-imza ile veya ıslak imza ile imzalanarak Ajansa teslim edilmesi gereken belgeyi,

TRA2 Bölgesi: Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars illerinden oluşan bölgeyi,

Usulsüzlük: Proje uygulaması herhangi bir aşamasında; yanlış veya yanıltıcı bildirimde bulunmak, sahtecilik yapmak, hile ve dolanlı hareketlerde bulunmak ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği ile tamamlayıcı nitelikte hazırlanan her türlü belge ve düzenlemede belirtilen ilke ve kurallara aykırı olarak sözleşmede değişiklik yapmak gibi sözleşme ilişkisini ihlal eden fiil ve davranışları,

Yararlanıcı: Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde Ajanstan destek almaya hak kazanan gerçek veya tüzel kişileri,

Yasal Temsilci: Başvuru Sahibinin yetkili karar organının Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07 kapsamında başvuruda bulunmak için belirlediği, Başvuru Sahibinin Beyanını ve proje ile ilgili belgeleri imzalamaya yetkili olan kişiyi,

Yönetmelik: Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliğini ifade eder.

PROGRAMIN KÜNYESİ

Programın Adı	KÜÇÜK ÖLÇEKLİ ALTYAPI MALİ DESTEK PROGRAMI-07
Program Referans No	TRA2/23/KÖA07
Program Genel Amacı	Bölgenin önde gelen sektörleri olan turizm, tarım ve imalat sanayinin altyapısal eksikliklerinin giderilerek özel sektörün yatırım yapmasının sağlanması, başta gençler olmak üzere istihdam kapasitelerinin artırılması ve bu sayede Bölgedeki sosyoekonomik refahın artırılmasıdır.
Program Öncelikleri	<p>Öncelik 1: Bölgedeki turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve turistik destinasyonların altyapısının iyileştirilmesi,</p> <p>Öncelik 2: Bölgeye ait yöresel, tarımsal ve hayvansal ürünler ile el sanatları ürünlerinin katma değerinin artırılması için bu sektörlerde üretim ve pazarlama altyapılarının iyileştirilmesi,</p> <p>Öncelik 3: Gençlerin imalat sanayindeki istihdamının artırılması ve/veya mevcut kümelenmiş üretim bölgelerinin ortak kullanım altyapılarının iyileştirilmesi.</p>
Programın Toplam Bütçesi	45.000.000 TL
Asgari ve Azami Destek Miktarı / Oranı	Asgari tutar: 250.000 TL Azami tutar: 4.000.000 TL Asgari Destek Oranı %25 – Azami Destek Oranı %75
Azami Proje Süresi	24 Ay
Uygun Başvuru Sahipleri	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Valilikler ✓ Kaymakamlıklar ✓ Bölge, İl ve İlçe Müdürlükleri ✓ Bakanlıklara Bağlı Kurum, Kuruluş ve Enstitüler ✓ Üniversiteler ✓ Yerel Yönetimler (İl Özel İdaresi, Belediyeler, Köyler) ✓ 5355 Sayılı Kanun kapsamında kurulmuş Mahalli İdare Birlikleri (Köylere Hizmet Götürme Birlikleri, Turizm Altyapı Birlikleri vb.) ✓ Organize Sanayi Bölge Müdürlükleri ✓ Küçük Sanayi Siteleri ✓ Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları
Son Başvuru Tarihi	KAYS üzerinden son başvuru tarihi: 17.01.2023 Saat: 23:59 Taahhütname için son teslim tarihi: 24.01.2023 Saat: 17:00

1 . KÜÇÜK ÖLÇEKLİ ALTYAPI MALİ DESTEK PROGRAMI-07

1.1. Giriş

Kalkınma ajanlarının amacı; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle Cumhurbaşkanınca belirlenen politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, gelişmenin sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmaktır. Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA) da bu amaç doğrultusunda 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun'a istinaden 25 Temmuz 2009 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla kurulmuş, kamu tüzel kişiliğini haiz bir kuruluştur. Serhat Kalkınma Ajansı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın koordinasyonunda TRA2 Bölgesi'nde (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars) faaliyet göstermektedir. Yukarıda belirtilen sorumluluk alanları ve amaçlar çerçevesinde Serhat Kalkınma Ajansı'nın hazırlamış olduğu TRA2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı'nda Bölge vizyonu aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

“Doğal zenginliğiyle tanınmış, turizm ve tarımsal ürünleriyle markalaşmış, sınırları aşan kültürel mirasın imkânlarından yararlanmış, rekabet gücü yüksek işletmeleriyle ülkenin Kafkasya ve Orta Asya'ya açılan ticaret ve lojistik merkezi bir Serhat Bölgesi”

Bu vizyonu gerçekleştirme yolunda atılacak adımlarda Bölge Planı'nda ifade edilen gelişme eksenleri ve tedbirler belirleyici rol oynamaktadır. Ajansımız tarafından hazırlanan 2014-2023 Bölge Planı'nda belirlenen 4 (dört) gelişme eksenini ve bu eksenler çerçevesinde alınması planlanan tedbirler şunlardır:

GELİŞME EKSENLERİ	TEDBİRLER
SOSYAL KALKINMA	1.1: İşgücünün beceri seviyesi yükseltilerek istihdam edilebilirliğin artırılması
	1.2: Eğitimde altyapı ve hizmet kalitesinin iyileştirilmesi
	1.3: Sağlıkta altyapı ve hizmet kalitesinin iyileştirilmesi
	1.4: Kurumsal kapasitenin artırılması
	1.5: Özel ilgi gruplarının toplumsal hayata aktif katılımının sağlanması
	1.6: Kadının toplumsal statüsünün güçlendirilmesi
	1.7: Bölgede faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerinin artırılması
ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	2.1: Kentsel altyapının iyileştirilmesi
	2.2: Kırsal gelişmenin sağlanması
	2.3: Çevrenin korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi
	2.4: Enerji kaynaklarının etkin kullanılması
ERİŞİLEBİLİRLİK	3.1: Bilgi ve teknolojiye erişim imkânının artırılması
	3.2: Ulaşım altyapısının iyileştirilmesi
REKABET EDEBİLİRLİK	4.1: Tarımsal üretimde verimliliğin ve yenilikçi uygulamaların artırılması
	4.2: Turizmde bölgesel marka olunması
	4.3: İmalat sanayinde verimlilik ve katma değer artırılması
	4.4: Dış ticaret ve lojistik merkezi olunması
	4.5: Tabii kaynakların katma değerinin artırılması
	4.6: Girişimcilik altyapısı ve kültürünün geliştirilmesi

Söz konusu gelişme eksenleri ve bu eksenler çerçevesinde alınması planlanan tedbirler doğrultusunda Ajansın kuruluşundan itibaren geçen süre zarfında uygulanan plan ve projelerin yanı sıra kurumlar arası koordinasyonun sağlanması, tanıtım faaliyetlerinin yürütülmesi ve yenilikçi fikirlerin hayata geçirilmesi ile Serhat Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan raporlar Bölge vizyonuna ulaşılması yönünde kayda değer bir mesafe kat edilmesini sağlamıştır.

Serhat Kalkınma Ajansı üst ölçekli ulusal planlar ve bölge planlarında belirlenen amaç ve hedeflere ulaşılması için 2010-2022 yılları arasında mali destek programları ve güdümlü proje desteği uygulayarak toplam 471 adet projeye destek sağlamıştır. Ajans bu projelere şimdiye kadar toplamda yaklaşık 138 milyon TL ödeme yapmıştır.

Ajans, 2014-2023 TRA2 Bölge Planı'nda belirlenen "Gelişme Eksenleri" ve bu eksenler çerçevesinde alınması gerekli tedbirler, 2022 yılı Çalışma Programında belirlenen Sonuç Odaklı Programlar ve TRA2 Bölgesi içinde yapılan araştırmaların sonuçları dikkate alındığında altyapı hizmeti sunan kurum ve kuruluşların desteklenmesinin önem arz ettiğinin tespit edilmesi nedenleriyle **Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07**'yi uygulayacaktır.

İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'na göre 2017 yılı itibariyle genel gelişmişlik bakımından TRA2 Bölgesi 26 Düzey-2 Bölgesi arasında 24. sırada yer almaktadır. İller düzeyinde ise; Ardahan 67, Kars 69, Iğdır 70 ve Ağrı ili 80. sıradadır.¹

2021 yılında TRA2 Bölgesi'nin TÜİK adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre toplam nüfusu yaklaşık 1 milyon 104 bin civarındadır. Buna karşılık bölgede 2020-2021 döneminde net göçün yaklaşık 30 bin kişi ve net göç hızının ise ‰ -26,34 olduğu görülmüştür.²

TRA2 Bölgesi sahip olduğu değerler açısından kış, doğa, kültür, inanç turizmi dışında zengin flora ve fauna yapısı ile doğa gezisi, avcılık, kuş gözlemciliği, balık tutma gibi faaliyetleri içeren eko-turizm faaliyetlerini de olanaklı kılmaktadır. Şüphesiz en çok ziyaret edilen değerlerin başında UNESCO Kalıcı Dünya Miras Listesi'nde yer alan Ani Ören Yeri, Anadolu'daki İlk Türk Camisi Ebu'l Manucehr Camii, 125 km²'lik alanının tamamı kış aylarında buz tutan Çıldır Gölü, ihtişamı ile ortaçağda yaşamış hissi veren Şeytan Kalesi, birçok din için kutsal sayılan ülkemizin zirvesi Ağrı Dağı, Dünyanın ilk kaloriferli sarayı ve Türkiye'nin ikinci büyük sarayı olan İshak Paşa Sarayı, solunum yolları ile ilgili

¹ T.C Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE 2017), Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, Ankara, 2019.

² <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/degiskenlerUzerindenSorgula.do>

birçok hastalığın tedavisinde alternatif tıp yöntemi olarak kullanılan Tuzluca Tuz Terapi Merkezi gibi destinasyonlar gelmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı 2021 yılı verilerine göre TRA2 Bölgesinde toplam 159 konaklama tesisi, 5.476 oda ve 10.792 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Sıralama her üç kıstas için de çoktan aza doğru Kars, Ağrı, Ardahan ve Iğdır şeklindedir. Yine 2021 yılı verilerine göre Bölgede 800.238 geceleminin gerçekleştiği görülmektedir. Yapılan bu gecelemlerin yaklaşık üçte biri ise Kars'ta yapılmıştır.

Son yıllarda artan Doğu Ekspresi trendi sayesinde yalnızca kış aylarında ve iç piyasada olmak üzere Kars ili, turizm gelirlerini artırmış olsa dahi hem turistlerin ziyaret ettiği destinasyonlar kısıtlı kalarak sürdürülebilirlik unsuru zayıflamakta hem bu destinasyonların altyapısal eksiklikleri bulunmakta hem de artan taleple birlikte yeni gereksinimler ortaya çıkmaktadır. İlerleyen yıllarda da bu talebin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve yılın tamamına yayılması ile diğer TRA2 illerinin de Kars iline yönelik bu talepten pay almasının sağlanması için sektörün bölgesel bakış açısıyla desteklemesi gerekmektedir.

Bölgenin tüm illerinin hem bilinirliğinin, hem yılın tamamına yayılmış potansiyel turizm etkinliklerinin az olması hem de özel sektörün yatırım yapmasına engel olan altyapı eksiklikleri nedeniyle bu alanda istenilen katma değer sağlanamamaktadır. Covid-19 salgını nedeniyle sekteye uğrayan sektörde, Bölge illerinde belediye işletme belgeli ve turizm işletme belgeli konaklama tesislerindeki turistlerin ortalama kalış süreleri 2021 yılı verilerine göre Türkiye ortalamasına ulaşamamıştır.

Bölge turizminin paydaşlarla birlikte analiz edildiği TRA2 Bölgesi Turizm Çalıştay'ında da turizmde altyapı sorunlarının azaltılması ve hizmet kalitesi ile bilinirliğin artırılmasının önem arz ettiği konusunda katılımcıların neredeyse tamamı görüş bildirmiştir. Ayrıca 2021 yılında, SERKA 2022 Yılı Çalışma Programı hazırlanmadan önce yapılan paydaş görüşmelerinde de en önemli sorunların başında altyapı eksikliklerinin geldiği ifade edilmiştir. Bunların yanı sıra TÜRSAB'a bağlı acenteler ile Bölgede gerçekleştirilen tanıtım etkinliklerinde; Ardahan-Kars ve Iğdır-Ağrı destinasyonunun, düzenli turları Bölgeye çekebilecek bir zenginliğe sahip olduğu acenteler tarafından vurgulanmıştır. Bu turların düzenli hale gelmemesinde; tanıtım eksikliği, turizm sektörü altyapı eksiklikleri ve bazı turizm aktivitelerindeki süreksizlik neden olarak belirtilmiştir. Bu eksikliklerin giderildiği, destinasyonların markalaştığı ve etkin tanıtım yapıldığı takdirde bu bölgeye düzenli turlar için büyük bir rağbet olabileceği hususu belirtilmiştir.

Türkiye’de son yıllarda meydana gelen kur artışları yurt dışından gelen ziyaretçi sayısında artışa, yurt dışına çıkan yerli turist sayısında ise büyük bir düşüşe sebep olmuştur. Kur artışları nedeniyle iç piyasaya kayan yerli turistler, artan Doğu Ekspresi trendi ile yeni bölgeler ve kültürler tanıma, farklı yöresel mutfakları deneyimleme ve yeni destinasyonlar keşfetme isteğine yönelmiştir. Bu talep farklılaşması TRA2 Bölgesi destinasyonlarının geliştirilmesi ve markalaştırılması adına büyük bir fırsat olarak görülmektedir. Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07 ile Bölge turizminin altyapısının iyileştirilerek gelen turistlerin geceleme sayısında ve memnuniyet seviyesinde artış sağlanması hedeflenmektedir. Kış, doğa, kültür ve gastronomi turizmi ile ön planda olan Bölge içerisinde alternatif turizm türlerinin, yeni turizm destinasyonlarının ve turistik rotaların oluşturularak Bölgenin turizmden elde ettiği katma değer artırılması beklenmektedir. Termal turizm, inanç turizmi, karavan turizmi ve diğer yaratıcı turizm türlerinin oluşturulması, var olanların ise geliştirilmesi programın amaçlarından biridir.

Nüfusun büyük çoğunluğunun kırsalda yaşadığı TRA2 Bölgesi’nde yürütülen temel ekonomik faaliyetler tarım ve hayvancılıktır. Ardahan ve Kars illerinde büyükbaş hayvancılık, Iğdır ve Ağrı illerinde ise küçükbaş hayvancılık ön plana çıkmaktadır. 2021 yılı TÜİK verilerine göre TRA2 Düzey 2 Bölgesi’nde yaklaşık 1,5 milyon büyükbaş ve 3,5 milyon küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Küçükbaş hayvan sayısında Bölge, Türkiye genelinde % 6’lık, büyükbaşta ise %8’lik bir paya sahiptir. Bölgedeki hayvancılık işletmeleri büyük oranda aile işletmelerinden oluşmaktadır. Bölge içerisinde kayıtlı çiftçi sayısı ise nüfusun yaklaşık %7’sine denk gelmektedir. Fakat Bölge içerisinde yapılan TRA2 Bölgesi Kadın Profili Araştırması vb. çalışmalardan elde edilen verilerden anlaşılacağı üzere kadınların ve gençlerin de tarımda ücretsiz aile işçisi olarak çalıştığı bilinmektedir. Bu durum ise Bölgede kayıtlı çiftçi sayısının daha üstünde bir nüfusun tarım ve hayvancılıkla uğraştığını göstermektedir. Bölgede toprakların % 25’ine denk gelen 7.604.114 dekar alan ise tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Bölgede Iğdır ili sahip olduğu mikroklima iklim sayesinde birçok meyve ve sebzenin yetiştirilmesi nedeniyle diğer illerden ayrılmaktadır. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık dışında arı yetiştiriciliği de Bölge için önemli bir ekonomik faaliyeti teşkil etmektedir. Bölgenin zengin ve kirlenmemiş bitki örtüsü, arıların faal olması için gerekli sıcaklık değerleri, yağış ve nem oranı gibi faktörler Bölge ballarını diğerlerinden farklılaştırıp lezzetli kılmaktadır. Lezzetleri ile farklılaşan bölge ballarından Ağrı, Ardahan ve Kars balı coğrafi işaret tesciline hak kazanmış olup Iğdır balı için coğrafi işaret tescil hazırlıkları yapılmaktadır. TÜİK 2021 yılı verilerine göre bölge toplamında 1.665 aktif arıcılık işletmesi bulunmaktadır.2021 yılında tüm Ülkede olduğu gibi Bölgede de kuraklık bal üretimini oldukça kötü etkilemiştir. 2020 yılında yaklaşık 165.000 olan kovan sayısı 175.000’e çıkarken bal üretim miktarı ise yaklaşık 2.500 tondan 1.500 tona düşmüştür. Bölgenin ürettiği temel ürünler olan süt ve süt ürünlerine yönelik toplam 114 işletme

bulunurken et ve et ürünlerine yönelik toplam 11 adet işletme bulunmaktadır. Bölgede üretilen etin katma değeri Bölge içinde kalmamakta, süt ürünlerinde ise her ne kadar görece fazla tesis bulunsada ürün çeşitlendirmesinde, soğuk süt zincirlerinin oluşturulmasında, süt ürünleri üretimi esnasında ortaya çıkan atıkların geri kazanımı veya bertaraf edilmesinde ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Bal dolum tesisi ise sadece Ardahan'da bulunmakta, Kars'ta ise Ajans desteğiyle devam eden yapım çalışmalarının 2022 yılında tamamlanarak faaliyete geçmesi ön görülmektedir. Ülkemizde bulunan kaz varlığının yaklaşık %43'ü Bölgemizde bulunmakla beraber il bazında değerlendirildiğinde ülke genelinde Kars birinci, Ardahan ise ikinci sırada yer almaktadır. Ancak henüz ne bir kaz kesim ve paketleme tesisi ne de kaz tüyü işleme tesisi Bölgemizde yer almaktadır.

Doğubayazıt Abdigör köftesi, Ağrı geven balı, Damal bebeği, Ardahan çiçek balı, Posof (badele) elması, Posof fasulyesi, Ardahan kaz eti, Kars el halısı, Kars balı, Kars kaşarı, Kars Türk çoban köpeği, Kağızman uzun elması, İğdir kayısı, İğdir taş köfte yemeği, İğdir Bozbaş yemeği, İğdir patlıcan reçeli, İğdir beyaz üzümü (miskalı) ve İğdir omaç aşısı çorbası olmak üzere toplamda 18 adet bölgemize ait coğrafi işaret ile tescillenmiş yöresel ürün bulunmaktadır³. Tüm bunların yanı sıra; Ağrı tulum peyniri, Ağrı yaprak döneri, Ağrı çiriş otlı haşıl yemeği, Cancur eriği, Hanak tel peyniri, Kavılca buğdayı, geleneksel kurutulmuş Kars kaz eti, Kars ketesi, Kars Malakan peyniri, Kars sarı yağı, Kars tipi gravyer peyniri, Sarıkamış obsidyen taşı gibi ürünlerin coğrafi işaret başvuruları yapılmış olup tescil süreci devam etmektedir. Bölgede henüz Avrupa Birliği coğrafi işaretli bir ürün ise bulunmamaktadır. Görüldüğü üzere bölgemizde bal ve arı ürünleri, süt ve süt ürünleri, et ve et ürünleri olarak bilinirliği yüksek yöresel gıda ürünlerinin yanı sıra obsidyen taşı, halı ve kilim gibi hediyelik yöresel ürünler de mevcuttur. Ancak, tek başına bilinirlik doğru stratejilerle ekonomik ve sosyal faydalar elde etmek açısından yeterli bir unsur değildir. Ajansımızın hazırladığı TRA2 Bölgesi Yöresel Ürün Pazarlama Stratejileri Raporu'nda;

- Arıcılık işletmelerinin ambalajlama ve dolum tesislerinin yetersiz olması,
- Arıcılığı daha kârlı kılacak ekipmanların bulunmaması ve arıcıların bir araya geldiği organizasyonların pazarlama faaliyetlerini yürütememesi,
- Coğrafi işaretin gerektiği gibi kullanılamaması,
- Yöresel gıda ürünleri depolama altyapısının yetersiz olması,
- Kayısı gibi dayanımı düşük olan meyvelerin işlenerek meyve suyu, reçel ve marmelat gibi

³ <https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/geographicalRegisteredList/>

- ürünlere dönüştürülememesi,
- Süt ve süt ürünlerinin üretiminde yaşanan standardizasyon problemi,
 - Buğdayın atası olarak bilinen ve diğer buğday türlerinden daha fazla katma değer sunabilecek nitelikte olan kavılca buğdayını işlemek için kurulan tesislerde görülen kapasite eksikliği ve makine ekipman yetersizliği sebebiyle ürün çeşitlendirme yoluna gidilememesi,
 - Eti, sakatları ve tüyünden faydalanılabilen kaz üretiminin öz tüketim ile sınırlı olması ve bu alanda herhangi bir entegre tesisin bulunmaması,
 - Bölgenin önemli kültürel ve turistik değerleri olan halı, kilim, keçe, Damal bebeği, Kafkas bebeği, Karabağ kilimi, obsidyen taşı gibi ürünleri üretmek için gerekli olan hammaddelerin dahi diğer illerden temin edilmesi,
 - Örgütlenme kültürünün zayıf olması,
 - İşletme yönetimi konusunda karşılaşılan bilgi ve beceri seviyesinin düşük olması,
 - Yöresel ürünlerin ekonomiye kazandırılmasında başat rol üstlenebilecek kadınların bu alana yeterli düzeyde entegre edilememesi gibi onlarca sonuç ortaya çıkmıştır.

Bu nedenlerle Bölgedeki hayvansal, tarımsal ve yöresel ürün potansiyelinin harekete geçirilmesi için sektöre birçok açıdan destek olunmalıdır. Altyapısal eksiklikler giderilmeli, insan kaynaklarının farkındalık düzeyleri ve mesleki eğitimlerine destek olunmalıdır. Bunun yanı sıra uygun pazarlama stratejileri ortaya konulmalı, paydaşlar arasında birlikte iş yapma kültürünü yerleştirme amaçlanmalıdır. Program tasarlanırken, Bölge illerinin il tarım ve orman müdürlükleri ile TKDK il koordinatörlükleri ile görüşmeler yapılmış; kurumlar tarafından verilen desteklerin birbiri ile uyum ve tamamlayıcılığı ön planda tutulmuştur. Kurum ziyaretlerinin yanı sıra illerde bölgedeki ihtiyaçların doğru tespit edilmesi adına katılımcı bir yaklaşım benimsenmiş; kırsal kesimden paydaşların da bulunduğu, geniş katılımlı paydaş toplantıları ile ihtiyaçlar tespit edilmiş ve proje fikirleri görüşülmüştür.

TRA2 Bölge sanayisi Türkiye genelindeki sanayileşme hareketinin gerisinde kalmıştır. Bu nedenle sanayi sektörünün hem gayrisafi yurt içi hâsıla içindeki payı hem de istihdama katkısı diğer bölgelere göre nispeten düşüktür. Ayrıca OSB ve KSS'lerde büyük çaplı ve köklü yapısal sorunlar bulunmaktadır. Fiziksel ve beşeri sorunlar nedeniyle de Bölge sanayisi pazarda rekabet edebilecek düzeyde üretim yapamamaktadır. Bu çerçevede, KSS ve OSB'lerin sorunlarının giderilmesi, imalat sanayiinin modern

üretim tekniklerini kullanması ve kümelenmenin oluşturulmasının yanı sıra yeni ve farklılaşmış ürünlerin üretiminin teşvik edilmesi Bölge sanayisi için önem arz etmektedir. Bu kapsamda modern üretim tekniklerinin yaygınlaştırılması, organize sanayi bölgelerinin ve küçük sanayi sitelerinin fiziksel altyapılarının iyileştirilerek etkin kullanımlarının sağlanması, yan sanayilerin gelişimi, ihtisaslaşma ve kümelenmenin teşvik edilmesi, sanayi-üniversite işbirliğinin teşvik edilmesi ile yenilikçilik ve markalaşmanın da teşvik edilmesi gerekmektedir.

Bölge illerindeki imalat sanayiinin durumu incelendiğinde; Kars ve Ardahan'da faaliyet gösteren gıda ve tarıma dayalı üretim yapan firmaların ürünlerini ürettikten sonra; işleme, ambalajlama ve depolama gibi süreçlerde Erzurum, Bursa, İzmir ve İstanbul gibi illerden peynir çuvalı, ambalaj, karton kutu ve depo kiralama gibi ihtiyaçlarını karşıladıkları bilinmektedir. Tüm üretim sürecinin coğrafi sınırlar içinde kalması üretimin kalitesini ve katma değerini artıracaktır. Kars'ta et ve süt ürünlerine dayalı gıda imalatının yanı sıra daha düşük oranda metalik olmayan mineral ürünler, orman ürünleri imalatı yer almaktadır. Diğer madencilik ve taş ocakçılığı sektörü her iki ilde de bulunmaktadır.

Iğdır'da gıda ürünleri imalatı yoğunluktadır. Bunlar süt ve süt ürünleri yanı sıra kayısı, patlıcan, dut, domates gibi meyve ve sebzelerden reçel, pekmez, konserve ve salça üretilmesi şeklindedir. Ayrıca tekstil ve hazır giyim, ahşap doğrama, mobilya, inşaat ve yapı malzemeleri, asansör parça ve aksamları, yapı kimyasalları, metal işleme ve plastik imalatı öne çıkmaktadır.

Ağrı'da son 3 yılda tekstil ve hazır giyim imalatı hızlı bir yükseliş trendine girmiş ve şu an yaklaşık 1.300 kişilik istihdamla imalat sektöründe en çok istihdam sağlayan alt sektör durumuna gelmiştir. Ayrıca ilde asansör parça ve aksamları, cam, poşet, yatak-baza, ayakkabı, metal işleme, plastik imalatı bulunmaktadır. Yine her iki ilde de diğer madencilik ve taş ocakçılığı sektörü faaliyet göstermektedir. Sektörel yoğunluk analiz edildiğinde Kars ve Ardahan'ın birbirine yakın olduğu, Ağrı ve Iğdır'da sektörel çeşitliliğin daha fazla olduğu görülmektedir.

Bölgenin 2016-2020 yılları arasındaki dış ticaret verilerine bakıldığında ilk sırada imalat sanayi, ikinci sırada ise tarım ve ormancılık sektörü yer almaktadır. 2021 yılı verileri incelendiğinde Bölgede toplam 142.059.000\$ tutarında ihracat ve 104.662.000\$ tutarında ithalat gerçekleştirildiği görülmektedir.

Daha düzenli bir ekonomik yapının, sanayileşme ve üretim sürecinin oluşturulmasında önemli payları olan aynı veya farklı sektörden işletmelerin bir araya geldiği kümelenmiş üretim bölgeleri ise hem rekabet hem de sinerji oluşturma açısından oldukça uygun alanlardır. Bölgede bu alanlar arasında sayılabilecek toplam 4 adet organize sanayi bölgesi, 8 adet küçük sanayi sitesi ile Tekstilkent,

Kobikent, Ayakkabıkent ve Gıdakent gibi bölgeler bulunmaktadır. Ancak Bölgede yer alan kümelenmiş üretim bölgelerinin bazıları henüz yeni olmakla beraber yeterli doluluğa ulaşmamış durumdadır. Bunun sebepleri arasında temel altyapı eksikliği ise önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin Ağrı OSB’de içme suyu şebekesi ve doğalgaz altyapısı bulunmamakta, ayrıca sık sık elektrik kesintileri yaşanmaktadır. Ardahan OSB, resmi olarak faal ancak fiili olarak atıl durumdadır. Kars Tarıma Dayalı İhtisas Besi Organize Sanayi Bölgesi ise, 2021 yılı Ocak ayında faaliyete geçmiştir. Su, kanalizasyon, elektrik, yol ve internet gibi altyapı bulunmakla birlikte parsel tahsisleri yapılarak inşaat süreçleri devam etmektedir. Ancak bölgenin kullanacağı örneğin bir biyogaz tesisi gibi altyapı bulunmamaktadır. Kümelenmiş bölgelerin genelinde atık su arıtma tesisi ya da ekonomiye kazandırılacak peynir altı sularının geri kazanımını sağlayacak tesis eksiklikleri ciddi anlamda hissedilmektedir.

Üretimde en verimli yaş grubu arasında sayılan 15-34 yaş arası genç nüfus Türkiye ortalaması içinde %30,45’lik bir yer kaplamaktadır. TRA2 Bölgesi ölçeğinde bakıldığında ise toplam nüfusun yaklaşık %35,46’sını 15-34 yaş arası genç oluşturmaktadır.⁴ Genç nüfusun karşılaştığı sorunlara ek olarak 2020 yılında ortaya çıkan Covid-19 pandemisi de işgücü piyasasını olumsuz yönde etkilemiştir. Nitelikli işgücünün yetiştirilmesi, geleceğin meslek analizlerinin yapılarak gençlerin becerilerine uygun işlerle buluşturulması ve artan işsizliğe karşı istihdamın artırılmasına yönelik önlemler alınması önemli ve müdahale edilmesi gerekli bir konu olarak görülmektedir.

Bölgesel kalkınmada önemli bir faktör olan kalkınma ajansları görünürlüklerini ve etkinliklerini artırmak adına özellikle ulusal ölçekte önem arz eden ve geleceğe yönelik konulardan bir tema belirlemekte ve yıl boyunca çalışmalarını bu tema etrafında yoğunlaştırmaktadırlar. Kuruldukları tarihten itibaren gençlerin istihdamına yönelik pek çok faaliyete destek veren ajanslar, görev bölgeleri içerisinde yerel ihtiyaçları yerinde doğru bir şekilde tespit ederek gençlere bu ihtiyaçlara cevap verebilecek niteliklerin kazandırılması, geleceğin mesleklerine uygun işgücü yetiştirilmesi ve bölgesel girişimcilikte gençlerin ön plana çıkarılması amacıyla 2022-2023 yılları temasını “Genç İstihdamı” olarak belirlemiştir.

Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07 kapsamında da turizm, tarım ve imalat sektöründe üretim süreçleri içerisinde gençlerin aktif katılımını ve girişimciliğini içeren, geleceğin işlerinin belirlenerek gerekli becerilerin gençlere kazandırılmasını ve bu alanlarda genç istihdamının artırılmasını amaçlayan ve hem bölgesel hem de ulusal kalkınma bilincinin gençlere kazandırılmasına yönelik hizmet sunmayı vadeden kurum ve kuruluşların projelerine de mali destek sunulması amaçlanmaktadır.

⁴ <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/degiskenlerUzerindenSorgula.do>

1.2. Programın Amaçları ve Öncelikleri

Programın genel amacı; Bölgenin önde gelen sektörleri olan turizm, tarım ve imalat sanayisinin altyapısal eksikliklerinin giderilerek özel sektörün yatırım yapmasının sağlanması, başta gençler olmak üzere istihdam kapasitesinin artırılması ve bu sayede Bölgedeki sosyoekonomik refahın artırılmasıdır. Bu kapsamda, 2014-2023 TRA2 Bölge Planı, On Birinci Kalkınma Planı, 2022 yılı Ajans Çalışma Programı, Ajansın Bölgede gerçekleştirmiş olduğu araştırma ve saha çalışmaları ile yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen verilere dayanarak programın öncelikleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Öncelik 1: Bölgedeki turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve turistik destinasyonların altyapısının iyileştirilmesine odaklanan projeler,

Öncelik 2: Bölgeye ait yöresel, tarımsal ve hayvansal ürünler ile el sanatları ürünlerinin katma değerinin artırılması için bu sektörlerde üretim ve pazarlama altyapılarının iyileştirilmesine odaklanan projeler,

Öncelik 3: Gençlerin imalat sanayindeki istihdamının artırılması ve/veya mevcut kümelenmiş üretim bölgelerinin ortak kullanım altyapılarının iyileştirilmesine yönelik projeler.

1.3. Serhat Kalkınma Ajansı Tarafından Sağlanacak Mali Kaynak

Bu program kapsamında desteklenecek projeler için tahsis edilen toplam kaynak tutarı **45.000.000 TL**'dir. Serhat Kalkınma Ajansı, bu program için ayırdığı kaynakları kısmen veya tamamen kullandırmama hakkını saklı tutar.

Desteklerin Tutarı

Bu program çerçevesinde verilecek destekler aşağıda belirtilen asgari ve azami tutarlar arasında olacaktır:

- **Asgari tutar:** 250.000 TL
- **Azami tutar:** 4.000.000 TL

Hiçbir destek, projenin toplam uygun maliyetinin % 25'inden az ve % 75'inden fazla olamaz. Bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren projeler değerlendirmeye alınmayacaktır. Bütçenin kalan tutarı, sözleşmeyi imzalayan taraf olması sebebiyle, Başvuru Sahibi tarafından eş-finansman olarak karşılanmalıdır. Başvuru Sahibinin, proje eş finansmanını, proje ortaklarından, iştirakçilerden ve/veya üçüncü taraflardan sağlayacağı nakdi katkılar ile karşılayabilmesi mümkündür. Yararlanıcılar, kendilerinin karşılamak zorunda oldukları eş finansman tutarını banka ya da finans kuruluşlarından kredi yoluyla temin edebilirler. Böyle bir durumda, alınan kredilere karşılık olarak proje kapsamında temin edilen ekipman rehin olarak gösterilemez. Ayrıca proje amacı ile doğrudan bağlantısı kurulamayan şartname satışı, proje faaliyetleri arasında yer alan eğitimlere katılım gibi konulardan gelir elde edilmesi durumlarında elde edilen gelir tespit edildiği ölçüde proje bütçesinden düşülür. Her halükarda, sözleşmeyi imzalayan taraf olması sebebiyle eş finansman yükümlülüğü yararlanıcının kendi taahhüdü hükmünde olup yerine getirilmemesi durumunda yararlanıcı bizzat sorumlu olacaktır. Aynı katkılar eş finansman olarak kabul edilmez.

1.4. Programın Mantıksal Çerçevesi

	Program Mantığı	Objektif Şekilde Doğrulanabilir Başarı Göstergeleri	Doğrulama Kaynak ve Araçları
Genel Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • TRA2 Bölgesi'ndeki mevcut turizm destinasyonlarının geliştirilerek markalaşması, yeni turizm destinasyonlarının oluşturulması ve Bölgenin turizmden elde ettiği gelirlerin artırılması • TRA2 Bölgesi'nin sahip olduğu kırsal değerlerle; Bölgenin üretkenlik, verimlilik ve refah düzeyinin artırılması • Bölgenin imalat sanayi altyapısının güçlendirilerek; sektörde faaliyet gösteren işletmelerin üretim kapasitelerinin artırılması • Bölge ve ülke ihtiyaçlarına cevap verecek seviyeye ulaşması, ihracat yeteneklerinin geliştirilmesi ile mesleki eğitimlerle beşeri sermayelerinin geliştirilerek istihdamın artırılması 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisi Sayısı ➤ Yıllık Bölgeye Gelen Turist Sayısı ➤ Yıllık Ortalama Turist Geceleme Sayısı ➤ Coğrafi İşaretle Ürün Sayısı ➤ Yeni Tasarlanıp Üretilen Yöresel ve Yenilikçi Hediyelik Eşya Ürün Sayısı ➤ Yöresel Ürünlerin Üretim ve Pazarlanmasına Yönelik İyileştirilen Altyapı Sayısı ➤ Altyapısı Geliştirilen Firma Sayısı ➤ İmalata Sanayine Yönelik Ürün Üreten Yeni Firma Sayısı 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ TÜİK Verileri ➤ Ticaret Bakanlığı İstatistikleri ➤ Türk Patent Enstitüsü Verileri ➤ Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ➤ Sektör Analiz Raporları ➤ Ajans Faaliyet Raporu ➤ Rezervasyon Sitesi Ratingleri ➤ Firma Raporları

	Program Mantığı	Objektif Şekilde Doğrulanabilir Başarı Göstergeleri	Doğrulama Kaynak ve Araçları
Özel Amaç	Bölgenin önde gelen sektörleri olan turizm, tarım ve imalat sanayinin altyapısal eksikliklerinin giderilerek özel sektörün yatırım yapmasının sağlanması, başta gençler olmak üzere istihdam kapasitelerinin artırılması ve bu sayede Bölgedeki sosyoekonomik refahın artırılması	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Doğrudan Faydalanıcı Sayısı ➤ Coğrafi İşaret Tescil Sayısı ➤ Düzenleme/İyileştirme Yapılan Sosyal/Kültürel Mekan Sayısı ➤ Altyapısı İyileştirilen OSB/SS Sayısı ➤ İmalat Sanayine Yönelik Yeni Ürün Üreten Firma Sayısı ➤ Bölgenin Destinasyon Olarak Dâhil Edildiği Tur Sayısı ➤ Geri Dönüşümü Sağlanan Atık Miktarı ➤ Yöresel Yenilikçi Hediyeelik Eşya Üretimindeki Artış ➤ Erişim Sağlanan Yeni Pazar Sayısı ➤ Tarımsal Ürünlerin Depolanmasına Yönelik Tesis Sayısı ➤ Tarımsal Ürünlerin İşlenmesine Yönelik Tesis Sayısı ➤ Tarımsal Ürünlerin Paketlenmesine Yönelik Tesis Sayısı ➤ Girişimci Sayısı (Genç) ➤ Girişimci Sayısı (Kadın) ➤ İstihdam Edilen Genç Kadın Sayısı ➤ İstihdam Edilen Genç Erkek Sayısı 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Program Sonrası Değerlendirme Raporu ➤ Türk Patent Enstitüsü Verileri ➤ Ajans Faaliyet Raporu

	Program Mantığı	Objektif Şekilde Doğrulanabilir Başarı Göstergeleri	Doğrulama Kaynak ve Araçları
Beklenen Sonuçlar	<p>Öncelik 1: Bölgedeki turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve turistik destinasyonların altyapısının iyileştirilmesi,</p> <p>Öncelik 2: Bölgeye ait yöresel, tarımsal ve hayvansal ürünler ile el sanatları ürünlerinin katma değerinin artırılması için bu sektörlerde üretim ve pazarlama altyapılarının iyileştirilmesi,</p> <p>Öncelik 3: Gençlerin imalat sanayindeki istihdamının artırılması ve/veya mevcut kümelenmiş üretim bölgelerinin ortak kullanım altyapılarının iyileştirilmesi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Doğrudan Faydalanan İşletme Sayısı ➤ Düzenlenen veya Rehabilit Edilen Çevre Alanı Büyüklüğü ➤ Restorasyonu Yapılan Yapı Sayısı ➤ Geliştirilen ve Hayata Geçirilen Yenilikçi Kentsel Hizmet Uygulaması Sayısı ➤ Geliştirilen Yenilikçi Hizmet/ Model/Uygulama Sayısı ➤ Turizme Kazandırılan Taşınmaz Kültür Varlıklarının Sayısı ➤ Bölge İçerisinde Tur Güzergâhlarına Kazandırılan Destinasyon Sayısı ➤ Modern Sulama Yöntemleri Kapsamında Yapılan Yatırım ➤ Azaltılan Atık Ürün Miktarı ➤ İstihdam Edilen Kadın Sayısı ➤ İstihdam Edilen Genç Sayısı 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Program İzleme Dokümanları ➤ Yararlanıcı Raporları ➤ Program Kapanış Raporları
Faaliyetler	Bu rehberde 2.1.3-Proje Konuları başlığında yer verilmiştir.	Bu rehberde 4. Performans Göstergeleri başlığında yer verilmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Program İzleme Dokümanları ➤ Yararlanıcı Raporları ➤ Program Kapanış Raporları

2. BU TEKLİF ÇAĞRISINA İLİŞKİN KURALLAR

Bu bölümde; Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07 çerçevesinde finanse edilen projelerin sunulması, seçilmesi ve uygulanması ile ilgili kurallar Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği⁵, Destek Yönetim Kılavuzu⁶ ve Proje Uygulama Rehberi⁷ hükümlerine uygun olarak açıklanmaktadır. Başvuru Sahipleri başvuruda buldukları andan itibaren bu Yönetmelik hükümlerini ve bu rehberlerde yer alan bütün hususları kabul etmiş sayılırlar.

Serhat Kalkınma Ajansı bu destek programını zorunlu hallerin ortaya çıkması halinde desteklenecek proje listesi ilan edilmeden önce iptal etme hakkını saklı tutar. Bu durumda Başvuru Sahipleri Ajanstan herhangi bir hak talebinde bulunamaz.

Destek için başvurusu yapılan projeler Ajans tarafından her zaman eğitim amaçlı olarak ve sahibinin ayrıca muvafakati aranmaksızın kullanılabilir. Böyle bir durumda projede yer alan gerçek ve tüzel kişilere ait şahsi bilgiler ve mesleki sır niteliğindeki bilgiler ifşa edilmeyecektir.

19.06.2012 tarih ve 28328 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar kapsamındaki destek unsurlarından yararlanılan yatırım harcamaları için Ajans desteklerinden yararlanılamaz. Ayrıca, söz konusu desteklerden yararlanılan yatırım harcamaları için teşvik belgesi müracaatı yapılamaz. Bu hükme aykırı davranılması halinde bu Karar kapsamında yararlanılan destekler, ilgili mevzuat çerçevesinde tahsil edilir. Sözleşme aşamasında, Başvuru Sahiplerinin söz konusu durumda olmadıklarına ilişkin taahhütnameyi sunmaları istenecektir. Bu nedenle başvuru sahiplerinin ilgili mevzuatı incelemeleri önerilir.

2.1. Uygunluk Kriterleri

Destek sağlanabilecek projelere yönelik üç temel uygunluk kriteri söz konusudur:

- Başvuru sahibi ve ortaklarının uygunluğu
- Projelerin uygunluğu
- Maliyetlerin uygunluğu

⁵ <https://www.sanayi.gov.tr/mevzuat/yonetmelik/mc0307011126>

⁶ <https://www.sanayi.gov.tr/mevzuat/diger/mc0909018204>

⁷ <https://www.sanayi.gov.tr/mevzuat/diger/mc0909018205>

2.1.1. Başvuru Sahibinin Uygunluğu

(1) Bu program kapsamında uygun başvuru sahipleri şunlardır:

- Valilikler
- Kaymakamlıklar
- Bölge, İl ve İlçe Müdürlükleri
- Bakanlıklara Bağlı Kurum, Kuruluş ve Enstitüler
- Üniversiteler
- Yerel Yönetimler (İl Özel İdaresi, Belediyeler, Köyler)
- 5355 Sayılı Kanun doğrultusunda Kurulmuş Mahalli İdare Birlikleri (Köylere Hizmet Götürme Birlikleri, Turizm Altyapı Birlikleri vb.)
- Organize Sanayi Bölge Müdürlükleri
- Küçük Sanayi Siteleri
- Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları

(2) Destek almaya hak kazanabilmek için, Başvuru Sahipleri aşağıda belirtilen koşulların tümüne uymalıdır:

- Tüzel kişiliğe haiz kâr amacı gütmeyen kurum veya kuruluş olmak,
- Proje faaliyetinin proje sunan kurum/kuruluşun görev ve yetki alanı içerisinde bulunması,
- Yönetmelikte öngörülen proje hesabını kendi adına açma, bu hesaba para aktarma ve bu hesaptan harcama yapma ehliyetine sahip olmak,
- Ajansın faaliyet gösterdiği TRA2 Bölgesi'nde (Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars) kayıtlı olmak veya merkezlerinin ya da yasal şubelerinin bu bölgelerde bulunması,
- Projenin hazırlığından ve yönetiminden (eğer varsa ortakları ile birlikte) doğrudan sorumlu olmak, aracı olarak hareket etmemek.

(3) Ayrıca, aşağıdaki halleri taşıyan başvuru sahipleri ve proje ortakları Ajanstan mali destek alamazlar:

a) İflas etmişler veya tasfiye halinde bulunan ve bu durumları nedeniyle işleri kayyum veya vasi tarafından yürütülen, konkordato ilan ederek alacaklılar ile anlaşma yapmış, faaliyetleri askıya alınmış veya bunlarla ilgili bir kovuşturmanın konusu olanlar veya meri mevzuatta öngörülen benzer durumlarda olanlar,

b) Kesinleşmiş yargı kararı (yani temyizi mümkün olmayan bir karar) ile mesleki faaliyete ilişkin bir suçtan mahkûm olanlar,

c) Haklarında, görevlerini kötüye kullandıklarına dair kesinleşmiş mahkeme kararı olanlar;

ç) Dolandırıcılık, yolsuzluk, bir suç örgütü içinde yer almak gibi suçlardan kesinleşmiş yargı kararı ile mahkûm olanlar,

d) Herhangi bir kamu ihale prosedürüne veya diğer bir mali desteğe ilişkin yükümlülüklere uymayarak, sözleşmeyi ciddi bir şekilde ihlal ettiği tespit edilenler,

e) Teklif çağrısına katılım koşulu olarak Kalkınma Ajansı tarafından talep edilen bilgi ve belgelerin temin edilmesi sırasında yanlış beyanda bulunanlar veya bu bilgi ve belgeleri zamanında ajansa sunmayanlar,

f) Mevcut veya daha önceki teklif çağrılarının değerlendirilmesi sürecinde değerlendirme komitesini veya kalkınma ajansını etki altında bırakmaya veya gizli bilgi elde etmeye teşebbüs edenler,

g) Sözleşme imzalandığı tarih itibarıyla;

- Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri⁸ dışındaki gerçek veya tüzel kişilerden, yapılandırılmış borçlar hariç olmak üzere vergi dairelerine vadesi geçmiş borcu olanlar,
- Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri dışındaki gerçek veya tüzel kişilerden yapılandırılmış borçlar hariç olmak üzere sosyal güvenlik kurumuna vadesi geçmiş borcu olanlar,
- Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri dışındaki gerçek veya tüzel kişilerden, söz konusu projeye Ajans tarafından sağlanacak destek tutarının yüzde üçü kadar ya da daha fazla bir meblağ için, herhangi bir nedenle haklarında kesinleşmiş haciz işlemi bulunanlar,

⁸ 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 3. maddesinde tanımlanan idareler.

ğ) Teklif edilen proje dolayısıyla menfaat ilişkisi içinde olanlar.

Yukarıda (a) ve (e)'de belirtilen durumlarda, teklif çağrısına katılma yasağı, ihlalin tespit edildiği tarihten sonraki iki yıl; (b), (c), (ç) (d) ve (f)'de belirtilen durumlarda, kararın tebliğ tarihinden itibaren dört yıl; (g)'de belirtilen durumda yazılı yükümlülüklerinin yerine getirilmesine dek; (ğ)'de yazılı durum için ise süresiz olarak söz konusudur.

Bununla birlikte, siyasi partiler ve bunların alt birimleri, hiçbir şekilde başvuru sahibi, proje ortağı ya da iştirakçi olarak proje başvurusunda bulunamazlar, proje uygulamalarında yer alamazlar.

İl özel idareleri ve belediyeler kanunen zorunlu olan Ajans bütçe paylarını ve bunlarla ilişkili varsa diğer bütün mali yükümlülüklerini tamamen yerine getirmedikçe değerlendirme sürecinde başarılı bulunsa bile yararlanıcı ya da ortak olarak Ajansla istisnai haller haricinde sözleşme imzalayamazlar.

Başvuru sahiplerine ilişkin yazılı kurallara ilave olarak, mali desteklerden daha geniş bir yararlanıcı grubunun yararlanabilmesi için, yapılacak başvuru sayısı ve desteklenebilecek başvuru sayısına ilişkin sınırlamalar da mevcuttur.

Bu mali destek programı kapsamında bir başvuru sahibi en fazla 4 başvuruda bulunup, bunlardan 2 tanesi için destek alabilir. Bir başvuru sahibinin burada ifade edilen sayılardan daha fazla başarılı projesi varsa, sözleşmeler imzalanmadan önce başvuru sahibine başarılı olduğu projeler içinden hangisine destek almak istediği konusunda seçim hakkı tanınır.

2.1.2. Ortaklıklar ve Ortakların Uygunluğu

Başvuru Sahipleri tek başlarına ya da ortak kuruluşlarla birlikte başvuruda bulunabilirler. Başvuru Sahibinin ortakları projenin tasarlanmasına ve uygulanmasına katılabilecek ve yaptıkları masraflar destek yararlanıcısının yaptığı masraflarla aynı koşullarda kabul edilebilecektir. Bu nedenle ortaklar, Bölüm 2.1.1'de belirtilen koşullardan "Ajansın faaliyet gösterdiği TRA2 Bölgesi'nde (Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars) kayıtlı olmaları veya merkezlerinin ya da yasal şubelerinin bu bölgelerde bulunması" dışında, Başvuru Sahipleri ile aynı uygunluk kriterlerini karşılamalıdır.

Ortak olacak kuruluşlar ortaklık beyanını doldurmalıdır. Başvuru Formu Bölüm III-2'de yer alan Beyan projenin başarılı olması durumunda, Başvuru Sahibinin ve tüm ortaklarının yasal yetki verilmiş temsilcileri tarafından imzalanmalıdır.

Projeye başvuru sahibi veya ortak kuruluşlar dışında diğer kuruluşlar da iştirakçi ya da alt yüklenici olarak katılabileceklerdir.

İştirakçiler

Başvuranların ve ortakların uygunluk kriterlerini karşılamayan kuruluşlar da projeye, o projenin güvenilirliğini ve sürdürülebilirliğini artırmak amacıyla, iştirakçi olarak katılabilirler. İştirakçi kuruluşlar, projede sponsorluk, teknik destek sağlama gibi roller üstlenecektir. Ancak yaptıkları harcamalar uygun maliyet olarak değerlendirilmez. İştirakçi kuruluşlar, katılımlarına dair beyanda bulunmalıdırlar (Bkz. Başvuru Formu, Bölüm IV-2). Projede herhangi bir rol üstlenen iştirakçiler projenin başarılı olması durumunda başvuru formunda yer alan iştirakçi beyannamesini imzalamalıdır.

Yükleniciler

Ortak veya iştirakçi olmayıp, projede yer alan bazı faaliyetlerin ihale edildiği kuruluşlardır. Alt yüklenicilerle yapılacak sözleşmeler, standart destek sözleşmesindeki kurallara tabidir. 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tabi yararlanıcılar için söz konusu mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla yararlanıcı, ortak ve iştirakçinin idaresi, denetimi veya sermayesi bakımından nüfuzu altında bulundurduğu gerçek ve tüzel kişiler, aynı proje kapsamında alt yüklenici olamazlar.

ÖNEMLİ NOT:

- ▶ Siyasi partiler ve bunların alt birimleri hiçbir şekilde Başvuru Sahibi, proje ortağı ya da iştirakçi olarak proje başvurusunda bulunamazlar, proje uygulamalarında yer alamazlar.
- ▶ Ajans, bu programın herhangi bir aşamasında, başvuru sahiplerinin/ortaklarının ve yasal temsilcilerinin milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen her türlü yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliğinin veya iltisafının ya da bunlarla irtibatının tespit edilmesi durumunda, söz konusu başvuru sahiplerine ait projeler sözleşmeye bağlanmamışsa sözleşme imzalamama; sözleşmeye bağlanmışsa, bu sözleşmeleri feshetme ve her iki durumda da oluşan zarar ve/veya kamu alacaklarını yasal faizi ile birlikte geri alma hakkını saklı tutar.
- ▶ İl özel idareleri ve belediyeler kanunen zorunlu olan Ajans bütçe paylarını ve bunlarla ilişkili varsa diğer bütün mali yükümlülüklerini tamamen yerine getirmedikçe değerlendirme sürecinde başarılı bulunsa bile yararlanıcı ya da ortak olarak Ajansla istisnai haller haricinde sözleşme imzalamazlar.

2.1.3. Projelerin Uygunluğu

Süre

Azami proje süresi **24 aydır**. Bu süre, sözleşmenin tüm taraflarca imzalandığı günden bir sonraki gün itibariyle başlar.

Yer

Projeler, Ajansın faaliyet gösterdiği TRA2 Bölgesi'nde (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars) gerçekleştirilmelidir. Ancak sergi, konferans, fuar ve benzeri etkinliklere katılım faaliyetleri, proje amaçlarının gerçekleştirilmesi için gerekli olduğu durumlarda, Bölge dışında gerçekleştirilebilir. Her hâlükârda proje temel faaliyetleri bölge içerisinde gerçekleştirilmelidir.

Proje Konuları

Başvuru Rehberi Bölüm 1.2.'de yer alan "Programın Amaç ve Öncelikleri" kısmında belirtilen, programın genel amacına ve önceliklerinden en az birine katkıda bulunan projeler, uygun kabul edilecektir. Proje konusunun uygunluğu için aşağıda belirtilen gerekli genel şartlar da göz önünde bulundurulmalıdır:

- Projenin sosyal faydaları; Bölgenin yaşam memnuniyet düzeyine katkı ve Bölge dışına göçün azalmasını sağlamalıdır.
- Projenin çevre ve kültürel dokuya olumsuz etkileri olmamalıdır.
- Projenin, süresi boyunca 15-34 yaş arası gençlere staj veya istihdam imkanı sağlaması tercih sebebidir.

Proje birden fazla idari birimin (belediyelerin veya illerin) yetki alanına girebilir.

Aşağıda mali destek almak için uygun olabilecek altyapı projeleri faaliyet konuları listelenmiştir. Bu faaliyetler örnek mahiyetinde olup, uygun faaliyetler bunlarla sınırlı değildir ve programının amaç ve önceliklerine uygun olarak geliştirilebilecektir.

Öncelik 1: Bölgedeki turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve turistik destinasyonların altyapısının iyileştirilmesine yönelik projeler,

- Tescilli yapıların turizm amaçlı kullanılmasına yönelik restorasyon, yenileme ve çevre düzenlemesi içeren projeler,
- Bölgemizde bulunan doğal oluşumların (mağara, dağ, şelale vb.) turizme kazandırılması ve belirtilen oluşumlara yönelik yapılacak rekreasyon ve altyapı çalışmaları içeren projeler,
- Doğa ve kültür turizmi için uygun alanların belirlenerek özel sektörün yatırım yapabileceği konuma dönüştürülmesine yönelik altyapı projeleri,
- Turistlerin Bölgede daha uzun vakit geçirmelerini ve geceleme sayılarının artmasını sağlayacak alanların (kültür-sanat sokak ve caddeleri, bedesten, aktivite alanları, müzeler vb.) oluşturulması, iyileştirilmesi ve altyapı çalışmalarına yönelik projeler,

- Doğal, tarihi ve kültürel tesislerde veya alanlarda yenilenebilir ve çevreci enerji uygulamaları (gün ışığı aydınlatma sistemleri, yenilenebilir enerji, akıllı ısınma otomasyonu, gri su ve proses atık suyu geri dönüştürme teknolojisi, ısıtma, soğutma, iklimlendirme vb.) içeren projeler,
- Turizm destinasyonlarının turistin ihtiyaç duyacağı bilgilendirme ve yön tabelaları, aydınlatma elemanları, trafik işaretleri, sokak mobilyaları vb. ile donatılmasını içeren projeler,
- Tarihi ve doğal dokuya uygun, turizme hizmet veren oluşumlardan 15-34 yaş arası gençlerin staj veya istihdamının sağlanmasına imkan veren projeler,
- Karavan alanlarının oluşturulması ve halihazırda var olan karavan alanlarına ait altyapının iyileştirilmesine yönelik projeler,
- Bölge içerisinde yeni yürüyüş, trekking ve bisiklet rotalarının oluşmasını ve var olan rotaların geliştirilmesini hedefleyen projeler,
- Sağlık turizmine yönelik bölgelerde sunulan sağlık hizmetlerinin (apiterapi, aromaterapi, haloterapi, hidroterapi, oksijen terapi vb.) çeşidinin ve kalitesinin artırılmasına yönelik projeler,
- Yaratıcı turizm kapsamında turistin etkin katılımını hedefleyen projeler,
- Yenilikçi ve alternatif turizm türlerinin ortaya çıkarılması, geliştirilmesi ve cazibesinin artırılmasına (doğa, kültür, ekoturizm, spor, sağlık, gastronomi, kamp ve karavan, inanç, agro turizm vb. turizm türleri) yönelik projeler,
- Alternatif turizm faaliyetlerine yönelik rotalama faaliyetlerini (yürüyüş, tırmanış, bisiklet, kış sporları, fenoloji, kültür, inanç, tarih, botanik, gastronomi vs. faaliyetlerine yönelik CBS tabanlı rotalama, işaretleme vs.) içeren projeler.

Öncelik 2: Bölgeye ait yöresel, tarımsal ve hayvansal ürünler ile el sanatları ürünlerinin katma değerinin artırılması için bu sektörlerde üretim ve pazarlama altyapılarının iyileştirilmesine yönelik projeler,

- Markalaşma açısından potansiyel arz eden gıda ürünleri (gravyer, Kars kaşarı, bal vb.), endemik bitkiler, özgün el sanatları (Obsidyen taşı işlemeciliği, keçecilik, bebek ve ahşap eşya üretimi, halı ve kilim dokumacılığı vb.) ürünlerinin geliştirilmesi, yeni ürünlerle çeşitlendirilmesi, eko-verimli tasarımı, atıkların geri dönüşümü ve yeniden kullanımı benimseyen çalışmalara yönelik projeler,
- Kavılca buğdayı, Kars kazı, Ardahan balı gibi yöresel ürün üreticilerinin müşterek istifade edebileceği, ürünlerin ham halinden satışa hazır hale getirebilecek tesis kurulumuna yönelik projeler,
- Coğrafi işaret potansiyeli olan ürünlerin tescil için başvurularının yapılmasını içeren projeler,
- Coğrafi işaretli ürünlerin AB tescili için başvurularının yapılmasını içeren projeler,
- Nihai ürünlerin hedef ülke pazarlarına girişini kolaylaştıran uygun standartları sağlamasına yönelik projeler,
- Ticari değere sahip atık materyallerin geri kazanımını ile kullanımını amaçlayan projeler,
- Kadınların evlerinde ürettiği ürünleri (peynir, tereyağı, yumurta, çorap, patik vb.) haftanın birkaç günü halka arz edebilmesi amacıyla atıl durumdaki tesislerin geri kazanımı ile bir yöresel ürünler çarşısının kurulmasına yönelik projeler,
- Yöresel ürünlerden reçel, marmelat, turşu, konserve vb. imalatına yönelik üretim ve ortak paketleme ünitelerinin kurulmasını ve yenilikçi tekniklerle pazara sunulmasını içeren projeler,
- Yöresel, tıbbi ve aromatik bitkilerin ilaç ve kozmetik sektörlerinde kullanılması amacıyla AR-GE çalışması içeren projeler,

- Arıcılıkta verimliliğin artırılmasına ve katma değeri yüksek ürünler üretilmesine yönelik altyapı projeleri,
- Peynir altı suyunun geri dönüşümüyle ekonomiye kazandırılmasına yönelik toplama ve dağıtım alanlarının yapılmasını içeren projeler,
- Et ve süt sektörlerinde kaba yem tedarik maliyetini düşürmeye yönelik altyapı projeleri.
- Tarımsal üretimde verimliliği düşüren hastalık ve zararlılarla mücadele edilmesine yönelik projeler,
- Sıcak su kaynaklarına yakın yerlerde jeotermal ısıtılmalı sistemlerin mevcut seralara uygulanmasına yönelik projeler,
- Bitkisel ve hayvansal üretim esnasında oluşan atıkların gübreye dönüştürülmesini içeren projeler,
- Atıklardan biyogaz ve enerji üretimine yönelik projeler,
- Üretimde atık miktarının azaltılması ve geri dönüşüme yönelik sistemlerin kurulmasına yönelik projeler,
- Tarımsal faaliyetlerde su tasarrufunun sağlanmasına yönelik projeler,
- Tarımsal üretimde verimliliği düşüren zararlılarla mücadelede yenilikçi yöntemlerin kullanılmasına yönelik projeler,
- Tarımsal faaliyetlerde üretimi ve verimliliği artırıcı dijital takip sistemlerinin kurulmasına yönelik projeler,
- Tarımsal faaliyetlerde üretimin devamlılığını sağlayacak erken uyarı ve otomasyon sistemlerinin kurulmasına yönelik projeler,

Öncelik 3: Gençlerin imalat sanayindeki istihdamının artırılması ve/veya mevcut kümelenmiş üretim bölgelerinin ortak kullanım altyapılarının iyileştirilmesine yönelik projeler.

- Gençlere staj veya istihdam sağlayacak imalat alanlarının oluşturulmasına yönelik projeler,
- Firmaların bölgesel rekabeti sürdürebilmesi açısından üretim maliyetlerinin düşürülmesi ve üretim kapasitesinin artırılmasına katkı sunabilecek teknolojik modernizasyon projeleri,
- İmalatta temiz üretim ve eko-verimlilik uygulamalarını destekleyici projeler,
- Katı ve sıvı atıkların çevreye verdiği zararların engellenmesi ile atık yönetimi ve geri dönüşüm sağlanmasına yönelik projeler,
- Yağmur suyu toplama sistemleri ve proses verimliliğinin (daha az kaynak kullanma teknik/yöntemleriyle) iyileştirilmesine yönelik projeler,
- Ortak kullanıma açık kalite kontrol, tahlil ve test laboratuvarları kurulması ya da mevcut olanların kapasitesinin geliştirilmesine yönelik projeler,
- Bölge içinde bulunan veya bölge dışından gelecek yeni yatırımcılara yönelik ortak kullanım alanlarında altyapının oluşturulması/iyileştirilmesine yönelik projeler,
- Ortak kullanım tesislerinde yenilikçilik ve teknoloji kullanım seviyesinin yükseltilmesi ve/veya geliştirilmesi ile daha fazla katma değer yaratılmasını önceleyen projeler,
- Organize sanayi bölgelerinde ve küçük sanayi sitelerinde atık depolama tesisi, atık geri kazanım tesisi, arıtma tesisi yapımını içeren projeler,
- Endüstriyel simbiyoz uygulamalarının hayata geçirilmesine ve yaygınlaştırılmasına yönelik projeler.

Bununla birlikte tüm projeler her koşulda meri mevzuata uygun olmalı ve aşağıdaki konuları kesinlikle içermemelidir:

- Siyasi veya etnik içerikli faaliyetler,
- Hukuka, kamu düzenine, genel sağlığa ve toplumun genel ahlak anlayışına aykırı faaliyetler,
- Çiftçiler tarafından sözleşmeli üretilip, tütün alıcıları tarafından satın alınan tütün üretimi haricinde tütün üretimi,
- Türk Gıda Kodeksi Alkolsüz İçecekler Tebliğine uygun olmayan ürünlerin üretimi,
- Bankacılık, sigortacılık, mali hizmetler,
- Döviz spekülasyonu ve mali spekülasyonlar içeren faaliyetler; borsa yatırımları,
- Gayrimenkul yatırımları,
- Çalıştaylar, seminerler, konferanslar veya kongrelere katılım için bireysel sponsorluklar,
- Eğitim veya kurslar için bireysel burslar,
- Hibe verme amaçlı projeler (diğer kişi ya da kuruluşlara hibe (maddi veya ayni) veya kredi sağlamak için),
- Akademik araştırma ve fizibilite çalışmaları,
- Yerel kuruluşların rutin aktivitelerini finanse etmeyi teklif eden, özellikle faaliyet giderlerini kapsayan projeler,
- Ajans ile sözleşme imzalanmadan önce başlatılan veya aynı faaliyet için diğer kaynaklardan finanse edilen projeler.

Proje Başvuruları ve Mali Destek Almaya İlişkin Özel Düzenlemeler:

- Bu mali destek programı kapsamında bir başvuru sahibi, Serhat Kalkınma Ajansı'na en fazla **4 (dört)** projesi için destek başvurusunda bulunabilir ve Serhat Kalkınma Ajansı bunlardan değerlendirme sürecinde en yüksek puanı alan en fazla **2 (iki)** tanesine mali destek sağlayabilir. Başvuru sahipleri tarafından dörtttten fazla başvuru yapılması halinde, başvurunun onaylandığı tarihi ve saati önce olan proje teklifi dikkate alınır, diğerleri değerlendirme dışı bırakılır. Bu

kategorideki bir başvuru sahibinin bu programa aynı anda destek almaya uygun dört teklif sunması ve her dört proje başvurusunun da başarılı bulunması halinde destek, sözleşmeler imzalanmadan önce başvuru sahibine başarılı olduğu projeler içinden hangisine destek almak istediği konusunda seçim hakkı tanınır.

- Başvuru sahibi, son üç yıl içerisinde ulusal ve uluslararası (Avrupa Birliği, Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler, Büyükelçilik hibeleri, TÜBİTAK, KOSGEB, TTGV vb.) kaynaklardan aldıkları tüm mali destek tutarları ile başvuru yapmış oldukları ve yanıt bekledikleri mali destekleri, başvuru formunda belirtmek zorundadırlar.
- Hâlihazırda herhangi bir kamu kurum ya da kuruluşundan finansal destek alan projeler ile proje kapsamındaki faaliyetler eş zamanlı olarak Ajansın mali destek alamazlar. KDV, kar amacı gütmeyen kuruluşlar için uygun maliyet sayıldığından bütçedeki kalemlerin de KDV dâhil hesaplanması gerekmektedir.
- Aynı katkılar eş finansman olarak kabul edilmemektedir.
- Bütçede İnsan Kaynakları ve Seyahat başlıklarına tahsis edilen toplam tutar, toplam uygun maliyetlerin % 10'unu aşmamalıdır.
- Kamu görevlilerinin maaşları projede çalıştıkları süre oranında, belgelendirilmek koşuluyla yararlanıcının (ortaklar dahil) eş-finansmanı olarak kabul edilebilmektedir. Bununla birlikte, kamu görevlisinin tabi olduğu mevzuata göre proje bütçesinden kendisine ödeme yapılabilmesi halinde bu ödemeler, Ajansın sağladığı mali destekten de karşılanabilir. Bu durumda, ispatlayıcı belgelerin Ajansa sunulması gerekmektedir. Ayrıca, kamu görevlilerinin yolluk ve gündelik giderleri, bu rehberde belirtilen şartlara göre uygun maliyet olarak kabul edilebilir.
- İl özel idareleri ve belediyeler kanunen zorunlu olan Ajans bütçe paylarını ve bunlarla ilişkili varsa diğer bütün mali yükümlülüklerini tamamen yerine getirmediği değerlendirme sürecinde başarılı bulunsun bile yararlanıcı ya da ortak olarak Ajansla istisnai haller haricinde sözleşme imzalamazlar.
- Başvuru sahibi kurumların ve kuruluşların Mali Destek Programı'ndan faydalanarak kurdukları veya geliştirdikleri altyapının sahipliği veya intifa hakkı projenin tamamlanmasından sonra en az 3 yıl süre ile ellerinde tutulmalı ve tüm potansiyel kullanıcılara, altyapıya eşit şartlarda erişim sağlama fırsatı vermelidir.

- Altyapı projeleri herhangi bir özel hizmet sağlayıcısı veya finans kaynağı ile rekabet etmemeli veya bunların yerini almamalıdır. Ancak özel sektörün ilgi göstermediği ve yakın gelecekte de ilgi göstermesinin mümkün görülmediği alanlarda altyapı proje teklifleri sunulabilir. Sunulacak altyapı projesinin **özel sektörün ilgi alanına girmediği** hususu ekonomik olarak yatırım/karlılık gibi kriterler kullanılarak yeterli şekilde gerekçelendirilmelidir.
- Proje faaliyetleri sonuçları ve yöntemi itibari ile çevreyle en uyumlu olacak şekilde ve en az maliyetli şekilde tasarlanmalıdır.
- Projenin teknik özellikleri, teknik çizimleri, keşif-metraj gibi teknik ve mali belgeleri ve gerekli diğer raporları (ÇED vb.) eksiksiz ve doğru olmalıdır.
- Yararlanıcılar kendilerinin karşılamak zorunda oldukları eş finansman tutarını, banka ya da finans kuruluşlarından kredi yoluyla temin edebilirler. Böyle bir durumda, alınan kredilere karşılık proje kapsamında temin edilen makine-ekipmanlar rehin olarak gösterilmemelidir.

2.1.4. Maliyetlerin Uygunluğu

Destek için sadece “uygun maliyetler” dikkate alınabilir. Bu nedenle bütçe, hem bir maliyet tahmini hem de “uygun maliyetler” için tavan niteliğindedir. Uygun maliyetler, götürü maliyetlere değil (yolculuk ve gündelik maliyetleri ve dolaylı maliyetler hariç), **gerçek maliyetlere** (yani projenin uygulanması sırasında yapılacak fiili maliyetler) dayandırılmalıdır. Projede gerçekleştirilecek tüm maliyetler, proje bütçesi standart formuna göre hazırlanmalıdır. Bu programda bir maliyetin uygun maliyet olarak kabul edilebilmesi için aşağıdaki genel koşullar aranmaktadır:

- Projenin uygulama süresi içinde gerçekleşmesi⁹ (nihai denetim maliyetleri hariç),
- Projenin yürütülmesi için gerekli ve gerçekçi mali yönetim prensipleriyle uyumlu olması; maliyet etkinliği sağlaması,
- Yararlanıcı veya ortağı tarafından gerçekleştirilmesi,
- Yararlanıcının ya da ortağının hesaplarında ya da vergi belgelerinde kayıtlı, tanımlanabilir ve doğrulanabilir olması; orijinal destekleyici belgelerle desteklenmesi gerekir.

⁹ Faaliyetin proje uygulama dönemi içerisinde gerçekleşmesi kaydıyla mevzuatta öngörülen nihai rapor süresi içerisinde yapılan ve nihai raporla sunulan ödemeler uygun maliyet sayılabilir.

Proje uygulamalarında ortaya çıkan bütün maliyetler destek kapsamına girmemektedir. Bu çerçevede, maliyetlerin uygunluğuna ilişkin esaslar aşağıda belirtilmektedir:

Uygun Maliyetler

Uygun doğrudan maliyetler ve uygun dolaylı maliyetler olmak üzere iki türlü uygun maliyet bulunmakta olup, aşağıda tanımlanmaktadır:

a) Uygun doğrudan maliyetler:

Uygun doğrudan maliyetler, projenin yürütülmesi için gerekli olan, yararlanıcı veya ortağı tarafından gerçekleştirilen ve gerçek tutarlar üzerinden hesaplanan maliyetlerdir:

- Projede görevlendirilmiş personelin net maaşları, sosyal sigorta primleri, ilgili diğer ücret ve maliyetler¹⁰ (Piyasa koşullarında oluşmuş ücretlerden ve yararlanıcının ve ortaklarının normalde verdiği miktarlardan yüksek olmamalıdır.),
- Yolculuk ve gündelik giderleri¹¹,
- Piyasa fiyatlarına uygun olmaları ve projenin uygulanabilmesi için gerekli olmaları koşulu ile yeni ekipman ve hizmet (nakliye, kira vb.) satın alma maliyetleri¹²,
- Toplam proje bütçesinin en fazla %5'i kadar sarf malzemesi maliyetleri,
- Proje bütçesinin % 5'ini aşmayacak şekilde ve yalnızca sınırlı deneme üretimi için kullanılan hammadde maliyetleri,
- Taşeron maliyetleri (basım, etkinlik organizasyonu vb. ile inşaat ve inşaat denetimi),

¹⁰ Proje kapsamında istihdam edilen personelin proje süresi sonrasındaki istihdamı ile ajans desteği arasında bağ kurulamaz. İstihdamına devam edilecek personelin tüm sorumluluğu ilgili yararlanıcıya aittir.

¹¹ Yurtiçi gündelik giderleri, ilgili yılın Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun H Cetvelinde(10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu Hükümleri Uyarınca Verilecek Gündelik ve Tazminat Tutarları belirtilen memur ve hizmetliler başlığı altında, "aylık/kadro derecesi 1-4 olanlar" için öngörülen tutarın üç katını aşmayacak şekilde belirlenmelidir. Yurtdışı gündelik giderleri için, Cumhurbaşkanının Yurtdışı Gündeliklerine Dair Kararında belirtilen diğer şekillerde görevlendirilenlerden aylık/kadro derecesi 1-4 olanlar için öngörülen tutar esas alınarak, bu kararın hükümleri uygulanır. İnsan Kaynakları ve Seyahat başlıklarına tahsis edilen toplam tutar toplam uygun maliyetlerin % 10'unu aşmamalıdır.

¹² Ajans destekleri kapsamında yapılacak ihalelerde, 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 63. maddesinde yer alan yerli istekliler lehine ilişkin düzenlemeler uygulanır.

- Denetim maliyetleri¹³,
- Mali hizmet maliyetleri (özellikle havale maliyetleri, sigorta, banka maliyetleri vb.)
- Görünürlük maliyetleri,
- Tüm yapım ve inşaat işleri ile bunların kontrolörlük hizmetleri,
- Katma Değer Vergisi (KDV).

b) Uygun dolaylı maliyetler

Uygun dolaylı maliyetler, başka bir bütçe kalemi altında verilen maliyetleri içermeyen ve genel idari giderleri (elektrik, su, ısınma maliyetleri vb.) karşılamak üzere projenin toplam uygun maliyetlerinin % 2'sini aşmayacak şekilde belirlenmiş olan götürü tutardır.

Uygun olmayan maliyetler

Bu programda hiçbir şekilde uygun maliyet olarak kabul edilmeyecek olan maliyet kalemleri aşağıda sıralanmaktadır:

- Yararlanıcının ve proje kapsamında görev alan kişilerin kusur ve ihmalleri sebebiyle doğacak olan ceza, zam, faiz ve sair giderler,
- Sözleşmede belirtildiği halde, vergi veya prim ödemeleri hariç, proje hesabı dışında yapılan proje harcamaları,
- Borçlar; zarar veya borç karşılıkları,
- Faiz borcu,
- Halihazırda başka bir kapsamda finanse edilen kalemler,

¹³ Ajans mali destek miktarı 200.000 TL'nin üzerinde olan bütün projelerden denetim raporu talep etmektedir. Bu denetim Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu tarafından yetkilendirilen bağımsız denetçiler ve bağımsız denetim kuruluşları ile serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler tarafından yapılabilir. Projenin denetimi Ajans tarafından da yaptırılabilir. Bu durumda denetim maliyeti proje bütçesinde yer almaz Ajans kamu kurum ve kuruluşlarını dış denetim kuralından muaf tutabilir.

- Projenin uygulanmasına katılan kamu görevlilerinin maaşları¹⁴,
- Arazi veya bina alımları,
- Motorlu taşıt alımı,
- İkinci el ekipman,
- Kur artışı dolayısıyla oluşan maliyet artışları,
- Proje başlangıcından önce yapılan hazırlık çalışmalarının ve diğer faaliyetlerin maliyetleri¹⁵,
- Yararlanıcı ya da ortakları dışındakiler tarafından gerçekleştirilen maliyetler,
- Salt sözleşmeye, teminatlara ve Ajans ile yararlanıcı arasındaki mali ödemelere¹⁶ ilişkin her türlü vergi, resim, harç ve sair giderler,
- Proje ile ilgisi olmayan harcamalar,
- İstimlak bedelleri,
- Başvuru Sahibinin projedeki ortağı yapılan satın alımlara yapılacak ödemeler,
- Başvuru sahibi kurum/kuruluşun genel ve idari maliyetleri,
- Üçüncü taraflara verilen krediler/hibeler,
- Ofis, bina ve her türlü gayrimenkul kira maliyetleri,
- Otomobil, motosiklet, minibüs, otobüs, kaptıkaçtı, arazi taşıtları, panel van, kamyon ve çekici alımı ve kiralınması ile bu işlemlerle taalluku olan giderler,

¹⁴ Kamu görevlilerinin maaşları projede çalıştıkları süre oranında, **belgelendirilmek koşuluyla** yararlanıcının (ortaklar dahil) eş-finansmanı olarak kabul edilebilmektedir. Bununla birlikte, kamu görevlisinin tabi olduğu mevzuata göre proje bütçesinden kendisine ödeme yapılabilmesi halinde bu ödemeler, Ajansın sağladığı mali destekten de karşılanabilir. Bu durumda, ispatlayıcı belgelerin Ajansa sunulması gerekmektedir. Ayrıca, kamu görevlilerinin yolluk ve gündelik giderleri, bu rehberde belirtilen şartlara göre uygun maliyet olarak kabul edilebilir.

¹⁵ Proje hazırlanması ve sunulmasını teşvik etmek amacıyla, yararlanıcılar tarafından bu kapsamda temin edilen desteklerden danışmanlık ve kırtasiye giderlerine ilişkin olanlar, faturalandırılmaları şartıyla proje uygun maliyetlerinden sayılmaktadır ve talep edilen destek miktarının % 2'sini geçmemek üzere proje bütçesinde gösterilebilir.

¹⁶ Proje uygulaması ile doğrudan ilgili olmayan Ajans ve yararlanıcı arasındaki banka transfer ücretleri, noter masrafları ve vergiler gibi giderler ifade edilmektedir.

- Leasing giderleri,
- Çalıştay, seminer, konferans veya kongre katılımcılarına (konuşmacı ve görevliler hariç) verilecek ücret,
- Bireysel kullanım amaçlı eşyalar ile hediyelik eşyaların alımına ilişkin giderler,

Başvuru Formunda yer verilmeyen bir hususa ilişkin maliyetlendirmenin bütçede yer alması mümkün olmayacaktır.

Başvuruların değerlendirilmesi sonrasında, sözleşmenin imzalanmasından önceki kontrol sürecinde, gerekli durumlarda bütçede değişiklik yapılabilecektir. Kontroller, Başvuru Sahibinin ilave açıklama yapmasını ve Serhat Kalkınma Ajansının destek tutarında indirim yapmasını gerektirebilir. Bu nedenle, Başvuru Sahibinin gerçekçi ve uygun maliyetli bir bütçe sunması kendi yararına. Bütçeyi netleştirmek için, maliyetlerin gerekçelerinin ayrıntılı bir şekilde ve EK B-3 formatına uygun olarak hazırlanması gerekmektedir.

Aynı katkılar

Başvuru Formunda ayrı bir liste halinde sunulması gereken, yararlanıcı ya da ortakları tarafından yapılan aynı katkılar, gerçek harcamaları yansıtmazlar ve uygun maliyet olarak değerlendirilmezler. Bu nedenle, bu katkılar, yararlanıcı tarafından sağlanan eş finansman olarak değerlendirilemez. Ancak desteğin verilmesi durumunda yararlanıcı, Başvuru Formunda belirttiği bu katkılarını üstlenmek zorundadır.

2.2. Başvuru Şekli ve Yapılacak İşlemler

2.2.1. Başvuru Formu ve Destekleyici Belgeler

Başvurular, bu rehberin ekinde bulunan Başvuru Formu ve talep edilen diğer belgeler ile birlikte KAYS üzerinden yapılmalıdır. Bu belgelerin elektronik nüshaları, Serhat Kalkınma Ajansı internet adresinden (www.serka.gov.tr) temin edilebilir.

Başvuru Formu ve diğer belgeler Türkçe hazırlanmalıdır. Ayrıca bu belgeler doldurulurken, standart formata bağlı kalınmalı ve mevcut hiçbir metin silinmemeli ya da değiştirilmemelidir. Aksi takdirde, yapılan başvuru ön inceleme aşamasında değerlendirme dışı kalacaktır.

Başvurular sadece sunulmuş olan bilgiler/belgeler üzerinden değerlendirileceğinden dolayı Başvuru Formunun ve diğer belgelerin dikkatli ve mümkün olduğunca anlaşılır bir dilde doldurulması gerekmektedir.

Talep edilen belgeler ve proje başvurusunda öngörülen çalışmalara bağlı olarak meri mevzuata göre zorunlu belgeler dışında hiçbir ek belge değerlendirmeye tabi tutulmayacaktır.

Başvuru Formu, Bütçe, Beklenen Finansman Kaynaklarında belirtilen toplam proje bütçesi, Ajanstan talep edilen destek tutarı ve destek yüzdeleri aynı olmalıdır.

Başvuru Formunda yer alan kontrol listesinde belirtilen konularda herhangi bir hata veya Başvuru Formundaki önemli bir tutarsızlık (Örneğin: Bütçede belirtilen miktarların Başvuru Formunda belirtilenlerle tutarsızlık göstermesi) başvurunun reddine yol açabilir.

Sunulan bilginin açık olmaması ve bu durumun adil bir değerlendirme yapılmasına engel teşkil etmesi durumunda, ek açıklama talep edilebilecektir.

Başvuru Sırasında Sunulması Gereken Destekleyici Belgeler:

Başvurular, KAYS üzerinden doldurulan Başvuru Formu ve diğer ekler dışında Ajans tarafından talep edilecek zorunlu ve destekleyici belgelerle birlikte sunulmalıdır:

Belge Adı	Açıklama
Yetkili Yönetim Organı Kararı	<p>Başvuru sahibini temsile, ilzama ve proje belgelerini imzalamaya yetkili kişi(lerin) belirlendiği Serhat Kalkınma Ajansı'na proje sunulmasına ve başarılı olması durumunda uygulanmasına ilişkin kararın alındığı, projenin başvuru sahibi tarafından uygulanacağı ve eş finansman konusundaki gereksinimlerin her halükarda başvuru sahibi tarafından karşılanacağına dair Başvuru Sahibinin yetkili yönetim organının kararı (EK-F Örnek 1)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kamu kurum ve kuruluşları için en üst yetkili amir kararı (Vali, Kaymakam, İl/ilçe Md. vb), • Belediyeler için Belediye Meclisi kararı, • İl Özel İdaresi için İl Genel Meclisi kararı, • Köy Tüzel Kişilikleri için İhtiyar Meclisi kararı, • Mahalli İdare Birlikleri için Birlik Meclisi kararı, • OSB'ler için Müteşebbis heyeti kararı, • Üniversite için Rektör kararı vb.
Tatbiki İmza	<p>Başvuru Sahibini ve varsa ortak(larını)/iştirakçi(lerini) temsil ve ilzama yetkili kişi(lerin) isim(ler)ini ve imzalarını noter tarafından tasdik eden belge ya da en üst yetkili amir onaylı tatbiki imza (EK-F Örnek 2)</p>
Ortak/iştirakçi Beyannamesi	<p>Projede ortak ya da iştirakçi bir kurum/kuruluş yer alıyorsa, KAYS üzerinden ortak ya da iştirakçi beyannamesi bölümü doldurulacak, ayrıca bu kurumu/kuruluşu temsile, ilzama ve proje belgelerini imzalamaya yetkili kişi veya kişilerin belirlendiği ve projede ortak olma kararının alındığı yetkili yönetim organının kararı (Eğer projeye mali destek sağlanacaksa bu husus yönetim kurulu kararında ayrıntılı olarak belirtilmelidir.) (EK-F Örnek 3)</p>

Belge Adı	Açıklama
Proforma Fatura	Proje kapsamında gerçekleştirilecek 30.000 TL üzerindeki makine, ekipman, araç ve hizmet alımlarına yönelik satın almalarda teknik özellikleri de içeren en az 2 adet orijinal proforma fatura ¹⁷ (makine ekipmanlar için teknik özellikler faturada <u>muhakkak</u> belirtilmelidir),
Plan/Proje/Teknik Tasarımlar	Gerekli ise (yapım, onarım veya restorasyon işleri olması halinde), aşağıdaki bilgileri içeren, ilgili tüm kurum ve kişilerce onaylanmış uygulama veya avan projeleri (mimari, betonarme, statik, elektrik, mekanik, vb.), <ul style="list-style-type: none">• Teknik tasarımlar, teknik şartnameler, planlar,• T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın belirlediği güncel birim fiyatlara ve pozlara göre hazırlanmış keşif özeti (malzeme/metraj ve keşif listesi) ve maliyet tahmini,
Proje Uygulama Alanına İlişkin Belgeler	Örneğin; <ul style="list-style-type: none">• Arsa/arazi/binaların mülkiyet durumunu gösterir ve mevcutsa taşınmaz üzerinde kurulu tüm hakları da içeren belge (tapu, tapu sicil kaydı, yer tahsis belgesi vb.).• Faaliyetin yapılacağı yer kiralık ise en az beş (5) yıllık kira kontratı bulunmalıdır. Kiracı ile yararlanıcı arasında ileriki yıllarda doğacak uyuşmazlıklardan yararlanıcı sorumludur.• Projenin uygulanacağı taşınmazı/alanı gösteren en az 5 fotoğraf.
Yerli Malı Belgesi	Yerli malı belgesine sahip mal alımını taahhüt eden projelerde, ilgili ürünlerin yerli malı belgesi.
Genç İstihdamına Yönelik Taahhüt	15-34 yaş arası gençlere staj veya istihdam imkanı sağlayacağını taahhüt eden projelerde, ilgili imkanı sağlayacağını belirten taahhütname.

¹⁷ Proforma faturaların gerçeğe uygunluğu ve piyasa şartlarını yansıtıp yansıtmadığı kontrol edileceğinden başvuru sahiplerinin proforma faturaları bütçede ifade ettikleri kalemlere tam uyumlu olarak ve fatura sahibi şirketin kaşesi mutlaka yer alacak şekilde teslim etmeleri azami önem taşımaktadır. Ayrıca, proforma faturaların üzerine bütçedeki hangi kaleme ilişkin düzenlendiklerinin **mutlaka** belirtilmesi gerekmektedir. Proforma faturalarda KDV oranları ayrıca belirtilmeli ve proje bütçesi **KDV dâhil** fiyatlar üzerinden hazırlanmalıdır. Piyasa şartlarını yansıtmayan proforma faturalar geçerli kabul edilmeyecektir. EK-F'de fatura ile ilgili detaylı bilgi verilmiştir.

Başvuru sahibi, projenin değerlendirme aşamasında önem arz edeceğini düşündüğü bilgi amaçlı destekleyici diğer evrak varsa onları da sisteme ilaveten yükleyebilir.

Sözleşme imzalama aşamasında Ajans, destek almaya hak kazanan Başvuru Sahiplerinden gerekli gördüğü takdirde yukarıdaki belgelerin asıllarını matbu halde sunmalarını da isteyebilecektir.

2.2.2. Başvurular Nereye ve Nasıl Yapılacaktır?

Başvuruların kabulü proje teklif çağrısının ilanından 10 (on) iş günü sonra başlar. Potansiyel Başvuru Sahipleri proje başvurularını Ajansın proje teklif çağrısı ilanında belirtilen son kabul tarih ve saatine kadar Kalkınma Ajansı Yönetim Sistemi (KAYS) üzerinden gerçekleştirecektir.

KAYS BAŞVURU AŞAMALARI	
1	Kalkınma Ajansları Yönetim Sistemine (http://kaysuygulama.sanayi.gov.tr) giriniz ve Kullanıcı Girişi bağlantısını tıklayınız. E-Devlet sistemi üzerinden sisteme giriş yapınız. Kayıt formunda Rol Seçimi bölümünden "Başvuru Sahibi Kullanıcısı" rolünü seçiniz ve istenen bilgileri doldurarak sisteme kaydolunuz.
2	Sisteme kayıt sayfasına, kullanıcı adınız ve şifreniz ile giriş yapınız. Sisteme girdiğiniz mail adresine gelen onay kodunu girerek hesabınızı onaylayınız.
3	Ana sayfada "Tüzel Paydaş İşlemleri" sekmesine tıklayarak, başvuru sahibi ve ortaklara ait bilgileri giriniz. (Daha önceden kaydı olan kurumların tekrar girmesine gerek yoktur.)
4	Paydaş bilgilerini girdikten sonra başvuru işlemleri bölümünden "Başvuru İşlemleri" bağlantısına tıklayın, başvuracağınız KÖA-07 destek programı için "Proje Teklif Çağrısını" seçiniz ve gelen sayfada il bölümünden projenin uygulanacağı ili seçiniz.
5	Sistem sizi adım adım doldurmanız gereken bölümlere yönlendirecektir. Başvuru formunu tamamen doldurduktan sonra destekleyici belgelerin elektronik kopyalarını sisteme yükleyip, başvurunuzu KAYS üzerinden son başvuru tarihine kadar onaylayınız. (Sistem, yapılan başvurular için otomatik olarak bir başvuru kodu üretecek olup bu kod başvuru sürecindeki tüm işlemlerde kullanılacaktır.)
6	KAYS üzerinden üretilen taahhünameyi son başvuru tarihinden itibaren en geç 5 iş günü içerisinde e-imza ile imzalayınız.
7	Taahhünamenin e-imza ile imzalanması esastır. Taahhünamenin e-imza ile imzalanmadığı hallerde, taahhünameyi başvuru sahibi tarafından ıslak imzalı olarak elden veya posta yolu ile son teslim tarihinden itibaren en geç 5 iş günü içerisinde Ajansa teslim ediniz.

ISLAK İMZALI TAAHHÜTNAME TESLİM ADRESLERİ

T.C. Serhat Kalkınma Ajansı Merkez Binası	T.C. Serhat Kalkınma Ajansı Ağrı Yatırım Destek Ofisi	T.C. Serhat Kalkınma Ajansı Ardahan Yatırım Destek Ofisi	T.C. Serhat Kalkınma Ajansı Iğdır Yatırım Destek Ofisi
Ortakapı Mahallesi Atatürk Caddesi No:69 Merkez/ Kars	Ağrı Ticaret ve Sanayi Odası Binası Fırat Mahallesi Yaşar Kemal Caddesi Kat:3 Merkez/Ağrı	Ardahan Ticaret ve Sanayi Odası Binası Karagöl Mahallesi Kongre Caddesi İskan Sokak No: 41 Kat: 2 No:1 Merkez/Ardahan	Cumhuriyet Mahallesi 503. Sokak Ağgöl İş Merkezi No: 11 Kat:3/17 Merkez/Iğdır

Taahhütnamesini elden teslim edenlere imzalı ve tarihli bir alındı belgesi verilir. Her başvuru; kabul tarihi, saati ve referans numarası ile kaydedilir. Posta veya kargo şirketine bağlı gecikmelerden başvuru sahibi sorumlu olup, bu şekilde gecikmiş başvurular Ajans tarafından değerlendirmeye alınmayacaktır.

Başvuru Sahipleri başvurularının, eksiksiz olup olmadığını Başvuru Formunda yer alan kontrol listesinden kontrol etmelidirler. Tam olmayan başvurular reddedilecektir.

2.2.3. Başvuruların Alınması İçin Son Tarih

Başvuruların alınması için son tarih KAYS üzerinden **17.01.2023** saat **23 : 59**'dur. Son başvuru zamanından sonra alınan başvurular, hiçbir şekilde değerlendirmeye alınmayacaktır. Posta veya kargo şirketine bağlı gecikmeler dikkate alınmayacaktır.

Başvuru sahiplerinin, proje başvurularını yukarıda belirtilen son kabul tarih ve saatine kadar KAYS üzerinden yapması zorunludur. Her başvuru KAYS üzerinden üretilen taahhütnamenin imzalanması ile tamamlanır. Taahhütnamenin e-imza ile imzalanması esastır. Taahhütnamenin e-imza ile imzalanması son başvuru tarihinden itibaren **en geç 5 iş günü** içerisinde tamamlanır.

Taahhütnamenin e-imza ile imzalanmadığı hallerde, taahhütname başvuru sahibi tarafından elden veya posta yolu ile son başvuru tarihinden itibaren **en geç 5 iş günü** içerisinde ajansın başvuru

rehberinde belirttiği adreslerden birine teslim edilir. Bu durumda elden teslim eden kişiye, imzalı ve tarihli bir alındı belgesi verilir. Zamanında yapılmayan proje başvuruları için mazeret kabul edilmez ve bu projeler değerlendirmeye alınmadan reddedilir. Her başvuru; kabul tarihi, saati ve referans numarası ile kaydedilir. Taahhütnamenin elden teslim edileceği durumlarda, kabul mahallinde son başvuru anı itibarıyla bir yığılma söz konusu ise kapanış saatinde kapılar kapatılır ve sadece o an itibarıyla içeride bulunan başvurular kabul edilerek işlem tamamlanır. Taahhütnamenin posta veya kargo şirketi yoluyla gönderildiği durumlarda postadaki gecikmeler dikkate alınmaz.

2.2.4. Daha Fazla Bilgi Almak İçin

Sorularınızı, tekliflerin alınması için belirlenen son tarihten 20 gün öncesine kadar, teklif çağrısının referans numarasını, açık bir şekilde belirterek, elektronik posta ya da faks ile aşağıdaki adrese veya faks numarasına gönderebilirsiniz.

E-posta adresi : syb@serka.gov.tr

Faks : +90 474 212 52 04

Soruların yanıtları, Ajansa ulaşma tarihinden sonra en geç 3 gün içerisinde aşağıdaki adreste yayınlanacaktır:

www.serka.gov.tr

Tüm adaylara eşit davranılacak ve bir Başvuru Sahibine sağlanan bilgi Sıkça Sorulan Sorular (SSS) aracılığıyla diğer Başvuru Sahiplerine de sağlanacaktır.

Tüm resmi açıklamalar ve talep edilen bilgi Ajans tarafından sağlanacaktır. SSS listesinde ve Başvuru Rehberinde yer almayan hiçbir bilgi Başvuru Sahipleri ve Ajans için bağlayıcı nitelik taşımamaktadır.

2.3. Başvuruların Değerlendirilmesi ve Seçilmesi

Başvurular, Ajans tarafından bağımsız değerlendiriciler ve değerlendirme komitesi desteği ile incelenip değerlendirilecektir. Başvuru Sahipleri tarafından sunulan projeler aşağıda açıklanan aşama ve kriterlere göre incelenecek ve değerlendirilecektir. Değerlendirme süreci temel olarak iki aşamadan oluşmaktadır: **ön inceleme** ile **teknik ve mali değerlendirme**.

(1) Ön İnceleme

Yalnızca zamanında teslim edilen projeler ön incelemeye alınır. Ön inceleme aşamasında başvuru sahibinin, ortaklarının ve proje konularının başvuru rehberinde belirtilen kriterlere uygunluğu yönünden ön inceleme yapılır. Ön incelemeye ilişkin hususlar aşağıda belirtilmiştir:

a) Başvuru rehberinde belirtilen uygunluk kriterlerine uymayan başvurular reddedilir. Ayrıca bu hususların değerlendirme sürecinin herhangi bir aşamasında tespit edilmesi halinde de söz konusu projeler reddedilir, bu durumun sözleşme imzalandıktan sonra tespit edilmesi halinde ise sözleşmeler feshedilir.

b) Ajans ön inceleme ve değerlendirme sürecinde, başvuru sahibinden başvuru ve eki belgelere ilişkin olarak bilgi ve belge isteyebilir.

Taahhütnamenin başvuru sahibinin yetkili temsilcisi tarafından imzalanması gerekmektedir. Bu husus KAYS'a yüklenecek imza sirküleri veya vekâletname gibi belgeler üzerinden kontrol edilecektir. Yetkili olmayan kişiler tarafından yapıldığı tespit edilen başvurular reddedilir.

Diğer taraftan Ajans başvuru rehberinde, başvuru formu dışında bazı bilgi ve belgelerin sunulmasının zorunlu olması yahut onay gerektiren işlem olması halinde yetkili makamlardan alınan onayın başvuru aşamasında sunulması gibi ek kriterler belirleyebilir. Böyle durumlarda tanımlanan ek kriterlerin yerine getirilmemesi projenin ön inceleme aşamasında reddedilmesine yol açar. Bunun dışında ajans değerlendirme sürecini etkilemeyeceğini düşündüğü belgeleri ön inceleme ve değerlendirme aşamalarının herhangi bir zamanında başvuru sahibinden talep edebilir. Başvuru sahibi, Ajans tarafından talep edilen bilgi ve belgeleri zamanında ajansa sunmak zorundadır. Talep edilen bilgi ve belgeleri Ajans tarafından belirlenen zamanda sunmayan başvuru sahiplerinin başvuruları reddedilir.

Gerekli şartları taşıdığı anlaşılan projelerin bir listesi hazırlanarak teknik ve mali değerlendirme sürecine alınır. Gerekli şartları taşımadığı sonradan öğrenilen başvurular değerlendirme sürecinin hangi aşamasında olursa olsun ön incelemede elenmiş kabul edilir.

Başvurular öncelikle şekli uygunluk açısından idari kontrole tabi tutulacaktır. Bu kapsamda, aşağıda yer alan kriterlerin yerine getirilip getirilmediği kontrol edilmektedir. İstenilen bilgilerden herhangi biri eksik veya yanlış ise, proje teklifi yalnızca bu esasa dayanarak **reddedilebilir** ve proje teklifi bu noktadan sonra artık değerlendirilmeyecektir.

İDARİ KONTROL LİSTESİ

KRİTERLER	Evet	Hayır
1. Başvuru Formu, Bütçe, Beklenen Finansman Kaynakları, Maliyetlerin Gerekçelendirilmesi, Mantıksal Çerçeve ve Proje Kilit Personeline Ait Özgeçmiş/Özgeçmişler standart formata uygun ve Türkçe olarak KAYS üzerinden eksiksiz doldurulmuştur.		
2. Başvuru Formunda yer alan Başvuru Sahibinin beyannamesi, Başvuru Sahibinin temsilcisi tarafından KAYS üzerinden doldurulmuştur.		
3. Ortaklık beyannamesi (ortak varsa) Başvuru Sahibi ve tüm ortaklar tarafından KAYS üzerinden doldurulmuştur.		
4. İştirakçi Beyannamesi, tüm iştirakçiler (varsa) tarafından KAYS üzerinden doldurulmuştur.		
5. Proje TRA2 Düzey 2 bölgesinde (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars) uygulanacaktır.		
6. Projenin süresi, izin verilen azami süreyi aşmamaktadır (24 ay).		
7. Talep edilen destek tutarı, izin verilen asgari destek tutarından düşük değildir. (250.000 TL)		
8. Talep edilen destek tutarı, izin verilen azami destek tutarından yüksek değildir. (4.000.000 TL)		
9. Talep edilen destek oranı, uygun toplam bütçenin %25'inden az olmamakta ve % 75'ini aşmamaktadır.		
10. İnsan Kaynakları ve Seyahat başlıklarına tahsis edilen toplam tutar toplam uygun maliyetlerin % 10'unu aşmamaktadır.		
11. İdari maliyetler uygun doğrudan maliyetlerin %2'sini aşmamaktadır		
12. Taahhütname başvuru sahibinin yetkili kişisi tarafından e-imza ile imzalanmış ya da ıslak imza ile imzalanarak son başvuru tarihinden itibaren beş iş günü içinde Ajans'a ulaştırılmıştır.		
13. Başvuru sahibini temsile, ilzama ve proje belgelerini imzalamaya yetkili kişi(lerin) belirlendiği Serhat Kalkınma Ajansı'na proje sunulmasına ve başarılı olması durumunda uygulanmasına ilişkin kararın alındığı Başvuru Sahibinin yetkili yönetim organının kararı sunulmuştur. (EK-F Örnek 1)		

KRİTERLER	Evet	Hayır
<p>14. Başvuru Sahibini <u>ve varsa ortak(larını)/iştirakçi(lerini)</u> temsil ve ilzama yetkili kişi(lerin) isim(ler)ini ve imzalarını noter tarafından tasdik eden belge ya da en üst yetkili amir onaylı tatbiki imzası sunulmuştur. (EK-F Örnek 2)</p>		
<p>15. <u>Projede ortak ya da iştirakçi bir kurum/kuruluş yer alıyorsa</u>, KAYS üzerinden ortak ya da iştirakçi beyannamesi bölümü doldurulmuş, ayrıca bu kurumu/kuruluşu temsile, ilzama ve proje belgelerini imzalamaya yetkili kişi veya kişilerin belirlendiği ve projede ortak/iştirakçi olma kararının alındığı yetkili yönetim organının kararı sunulmuştur. (Eğer projeye mali destek sağlanacaksa bu husus yönetim kurulu kararında ayrıntılı olarak belirtilmelidir.) (EK-F Örnek 3)</p>		
<p>16. Proje kapsamında gerçekleştirilecek 30.000 TL üzerindeki makine, ekipman, araç ve hizmet alımlarına yönelik satın alımlarda teknik özellikleri de içeren en az 2 adet orijinal proforma fatura (makine ekipmanlar için teknik özellikler faturada <u>muhtakak</u> belirtilmelidir) sunulmuştur.</p>		
<p>17. Gerekli ise (yapım işleri olması halinde), ilgili tüm kurum ve kişilerce onaylanmış uygulama veya avan projeleri (mimari, betonarme, statik, elektrik, mekanik vb.) sunulmuştur.</p>		
<p>18. Projenin uygulama alanına ilişkin belgeler sunulmuştur.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arsa/arazi/binaların mülkiyet durumunu gösterir ve mevcutsa taşınmaz üzerinde kurulu tüm hakları da içeren belge (tapu, tapu sicil kaydı, yer tahsis belgesi vb.) • Projenin uygulanacağı taşınmazı/alanı gösteren en az 5 fotoğraf • Faaliyetin yapılacağı yer kiralık ise <u>en az beş (5) yıllık kira kontratı bulunmalıdır.</u> Kiracı ile yararlanıcı arasında ileriki yıllarda doğacak uyuşmazlıklardan yararlanıcı sorumludur. 		
<p>19. Yerli malı belgesine sahip mal alımını taahhüt eden projelerde, ilgili ürünlerin yerli malı belgesi sunulmuştur.</p>		
<p>20. 15-34 yaş arası gençlere staj veya istihdam imkânı sağlayacağını taahhüt eden projelerde, ilgili imkânı sağlayacağını belirten taahhütname sunulmuştur.</p>		

Projelerin ön inceleme kapsamında uygunluk kontrolü gerçekleştirilir. Başvuru Sahibinin, ortaklarının (ve varsa iştirakçilerinin) ve projelerin bu rehberin 2.1.1 ve 2.1.2 bölümlerinde verilen kriterlere uygunluğunun kontrolü aşağıda yer alan listeye göre yapılır.

UYGUNLUK KONTROL LİSTESİ

KRİTERLER	Evet	Hayır
1. Başvuru Sahibi uygundur.		
2. Ortak(lar) uygundur.		
3. Proje TRA2 Düzey 2 bölgesinde (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars) uygulanacaktır.		
4. Başvuru sahibi bu mali destek programı kapsamında, en fazla 4 (dört) proje başvurusunda bulunmaktadır.		

Sadece ön incelemeyi geçen başvurular değerlendirme işleminin sonraki safhalarına alınacaktır.

(2) Teknik ve Mali Değerlendirme

Teklif edilen bütçe de dâhil olmak üzere başvurular, aşağıda yer alan Değerlendirme Tablosundaki kriterlere göre değerlendirilecektir. Değerlendirmede sırası ile başvuranın mali ve yönetim kapasitesi, proje konusunun programın amaç ve öncelikleri ile ilgililiği, önerilen metodolojinin kalitesi ve geçerliliği, projenin destek sonrası sürdürülebilirliği ile projenin bütçe ve maliyet etkinliği göz önüne alınacaktır.

DEĞERLENDİRME TABLOSU

Bölüm	Puan
1. Mali ve Operasyonel Kapasite	20
1.1. Başvuru Sahibi ve ortakları proje yönetimi konusunda yeterli deneyime sahip mi?	5
1.2. Başvuru Sahibi ve ortakları yeterli teknik uzmanlığa sahip mi? (Ele alınacak konular hakkında yeterli bilgileri var mı?)	5
1.3. Başvuru Sahibi ve ortakları yeterli yönetim kapasitesine sahip mi? (Personel, ekipman ve proje bütçesini idare edecek bilgi ve beceri dahil olmak üzere)	5
1.4. Başvuru Sahibi istikrarlı ve yeterli finansman kaynaklarına sahip mi?	5
2. İlgililik	25
<p>2.1. Proje, Teklif Çağrısının hedefleriyle ve bir veya birden fazla önceliği ile ne kadar ilgili?</p> <p>Not: Projenin, en az bir önceliği özellikle işaret etmesi veya cinsiyet eşitliği, fırsat eşitliği, çevrenin korunması, sürdürülebilir kalkınma gibi özel bir katma değer unsurunu içermesi halinde 3 puan verilir. “Öncelik 1: Bölgedeki turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve turistik destinasyonların altyapısının iyileştirilmesi” kapsamında; İl merkezleri, Sarıkamış, Tuzluca ve Doğubayazıt'ta yapılması planlanan turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesine yönelik başvuran projeler ile belirtilen yerler dışında kalan bölgelerde sunulan ve mevcut turizm destinasyonlarının altyapısının iyileştirilmesine yönelik başvuran projelere +2 puan daha verilir.</p> <p>Not: Projenin, 15-34 yaş arası gençlere staj veya istihdam imkânı içermesi halinde 5 puana kadar puan verilir. Staj veya istihdam taahhüdü verilen her bir kişi 1 puan, taahhüt edilen kişi sayısı beş ve fazlası ise 5 puan daha verilir.</p>	5 x 2
2.2. Proje, hedef bölge(ler)nin ihtiyaçları ve sorunları ile ne kadar ilgili?	5
2.3. İlgili taraflar ne kadar açıkça tanımlanmış ve stratejik olarak seçilmiştir? (Son yararlanıcılar, hedef gruplar.) Hedef grupların gereksinimleri net bir şekilde belirlenmiş mi ve proje bunları gerektiği şekilde muhatap alıyor mu?	5 x 2
3. Yöntem	25
3.1. Önerilen faaliyetler uygun mu, faaliyet planı açık ve uygulanabilir mi, hedeflerle ve beklenen sonuçlarla uyumlu mu?	5

3.2. Projenin genel tasarımı ne kadar tutarlı? (Özellikle; proje, söz konusu sorunların bir analizini yansıtıyor mu; dış faktörler göz önüne alınmış mı ve bir değerlendirme öngörüyor mu?)	5
3.3. Ortakların projeye katılım ve katkı düzeyi yeterli mi? Not: Ortak bulunmaması halinde 1-3 puan arası verilecektir.	5
3.4. Teklifte, projenin sonucuna yönelik objektif olarak doğrulanabilir göstergeler yer alıyor mu?	5
3.5. Projede, devlet desteğine ve görünürlüğüne yeterli önem verilmiş mi?	5
4. Etki ve Sürdürülebilirlik	15
4.1. Projenin, hedef grupları üzerinde somut bir etkisi olması bekleniyor mu? (Etkilenen işletme sayısı, faaliyetin bölgesel önemi, geçici/kalıcı oluşturulan istihdam, sosyal faydalar, sağlanan eğitim fırsatları, teşvik edilen yeni sermaye yatırımları, bölgenin genel ekonomik ortamında sağlanan gelişmeler vb. dahil olmak üzere)	5
4.2. Proje potansiyel çarpan etkileri içermekte midir? (Proje sonuçlarının yinelenmesi ve daha geniş alanları etkilemesi ile bilgi yayılması dahil olmak üzere)	5
4.3. Teklif edilen projenin beklenen sonuçları sürdürülebilir mi? <ul style="list-style-type: none"> Mali açıdan (destek sona erdikten sonra faaliyetler nasıl finanse edilecek?) Kurumsal açıdan (faaliyetlerin devam ettirilmesine imkan tanıyan yapılar proje sonunda da devam edecek mi? Projenin sonuçları yerel olarak sahiplenilecek mi?) Proje sürdürülebilir kalkınmayı ve çevrenin korunmasını dikkate alıyor mu? 	5
5. Bütçe ve maliyet etkinliği	15
5.1. Tahmini maliyetler ile beklenen sonuçlar arasındaki oran yeterli mi?	5
5.2. Yapılması öngörülen harcamalar projenin uygulanması için gerekli mi?	5
5.3. Faaliyetlerde ve tahmini maliyetlerde farklı alternatifler değerlendirilmiş mi?	5
EN YÜKSEK TOPLAM PUAN	100

Değerlendirme tablosu, bölümlere ve alt bölümlere ayrılmıştır. Her alt bölüme, belirlenen aralıklarda puanlar verilecektir.

Azami puanı 5 olan örnek için puanlama usulü, aşağıda gösterilmiştir.

1 = çok zayıf; 2 = zayıf; 3 = orta; 4 = iyi; 5 = çok iyi.

Bu değerlendirmenin sonunda projeler, ilgililik kısmından on beş (15) ile üzeri, toplamda ise altmış beş (65) ve üzerinde puan alan başvurular başarılı projeler olarak listelenir. Başvurular en yüksek puanı alan tekliften başlayarak sıralanır ve destek dağıtımı bu rehberde belirtilen teklif çağrısının toplam bütçesi çerçevesinde söz konusu sıralamaya göre yapılır. Eşit puan alan başarılı projeler bakımından; söz konusu mali destek programında aynı yararlanıcı tarafından sunulan tek proje başvurusu niteliğinde olanlara öncelik verilir. Bu hususta eşitlik olması halinde öncelikle ilgililik bölümü için bağımsız değerlendiricilerin verdikleri puanların ortalaması; bunun da eşit olması halinde mali ve operasyonel kapasite bölümünden alınan puanların ortalaması en yüksek olanlar dikkate alınır, bu hususta da eşitlik olması halinde başvuru tarihi ve saati esas alınır.

Genel sekreter, teknik değerlendirme sonunda başarılı olan projelerin bütçe incelemesini yapar veya yaptırır; sonrasında ise asıl ve yedek projeleri yerli malı belgesine sahip mal alımını taahhüt etmesi bakımından da inceler ya da inceletir. Bu taahhüdün revize edilmiş proje bütçesine oranı en az yüzde on ise 1, en az yüzde otuz ise 2, en az yüzde kırk ise 3, en az yüzde elli ise 4, yüzde yetmiş beş ve fazlası ise 5 puan projenin nihai değerlendirme puanına eklenir ve başarılı proje listesi bu sonuçlara göre yeniden oluşturulur.¹⁸

Projelerin değerlendirme sürecinde; 15-34 yaş arası gençlere staj veya istihdam imkânı sağlayan başvurulara 5 puana kadar puan verilecektir. Staj veya istihdam taahhüdü verilen her bir kişi 1 puan, taahhüt edilen kişi sayısı beş ve fazlası ise 5 puan daha verilir.¹⁹

Başvuru Rehberi'nde programın öncelikleri arasında yer alan "Öncelik 1: Bölgedeki turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve turistik destinasyonların altyapısının iyileştirilmesi" kapsamında; İl merkezleri, Sarıkamış, Tuzluca ve Doğubayazıt'ta yapılması planlanan turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesine yönelik başvuran projeler ile belirtilen yerler dışında kalan bölgelerde sunulan ve mevcut turizm destinasyonlarının altyapısının iyileştirilmesine yönelik başvuran projelere değerlendirme aşamasında +2 puan daha verilecektir.

¹⁸ Proje sonunda bu taahhüdün gerçekleştirilmemesi halinde destek tutarının yüzde 5'inden az olmamak üzere uygulanacak ilave cezai şarta sözleşmede yer verilir.

¹⁹ Proje sonunda bu taahhüdün gerçekleştirilmemesi halinde destek tutarının yüzde 5'inden az olmamak üzere uygulanacak ilave cezai şarta sözleşmede yer verilir.

2.4. Değerlendirme Sonucunun Bildirilmesi

2.4.1. Bildirimin İçeriği

Destek almaya hak kazanan başvuru sahiplerine, başvurularının sonucuna ilişkin durum KAYS üzerinden ve/veya Ajansın gerekli gördüğü hallerde elektronik ya da yazılı olarak bildirilecek ve sözleşme imzalamaya davet edilecektir. Başvurunun reddedilmesi veya destek verilmemesi kararı, aşağıda belirtilen gerekçelere dayandırılacaktır:

- Taahhütname, son başvuru tarihinden sonra alınmıştır;
- Başvuru eksiktir veya belirtilen kriterlere uygun değildir;
- Başvuru Sahibi veya ortaklarından biri ya da birkaçı uygun değildir;
- Proje uygun değildir (örneğin teklif edilen projenin program kapsamında olmaması, teklifin izin verilen azami süreyi aşması, talep edilen katkının izin verilen azami katkıdan daha fazla olması vb.);
- Proje, konuyla yeterince ilgili değildir ve/veya Başvuru Sahibinin mali ve işletme kapasitesi yeterli değildir;
- Proje, teknik ve mali açıdan değerlendirildiğinde asgari başarı puanı olan 65 puanı alamamış veya ilgililik kısmından 15 puanın altında almış ya da seçilmiş olan diğer projelere göre daha az puan almıştır;
- Talep edilen destekleyici belgelerin biri ya da birkaçı belirtilen son tarihten önce KAYS ortamında sunulmamıştır.

Ajansın bir başvuruyu reddetme ya da destek vermeme kararı nihaidir.

2.4.2. Öngörülen Zaman Çizelgesi

Değerlendirme sonuçları hakkında Başvuru Sahiplerini bilgilendirmek için Ajansın planladığı tarih **01.03.2023**'dir. Bu tarih kesin olmayıp, proje sayısına göre değişebilecektir.

2.5. Sözleşme İmzalanması ve Uygulama Koşulları

Destek kararını takiben, verilecek destek miktarı ve uygulamaya ilişkin ilke ve kurallar, Başvuru Sahibi ile Ajans arasında imzalanacak bir sözleşmeye bağlanır. Sözleşme imzalanmadan önce Ajans, gerektiğinde başvuru sahibinden ek bilgi ve belge isteyebilir. Başvuru sahipleri, desteklenmesine karar verilen projelerin Ajans tarafından ilan edilmesinden itibaren on beş iş günü içinde sözleşme aşamasında sunulması gereken belgeleri elektronik ortama (KAYS) yükler varsa matbu olarak teslim edilmesi gerekenleri Ajansa teslim eder. Bunu takiben başvuru sahiplerine beş iş günü içinde KAYS üzerinden ve/veya Ajansın gerekli gördüğü hallerde elektronik olarak yapılacak bildirim müteakip, en geç on iş günü içinde sözleşme e-imza ile imzalanır. E-imza kullanılamaması durumunda Ajansa başvuru yapılır. Bu süre zarfında Ajansa başvurmayan, sözleşme imzalamayacağını yazılı olarak bildiren veya Ajans tarafından talep edilen belgeleri zamanında sunmayan başvuru sahipleri söz konusu destekten feragat etmiş sayılır.

SÖZLEŞME AŞAMASINDA SUNULMASI GEREKEN BELGELER

Destek almaya hak kazanan Başvuru Sahiplerinden sözleşme imzalama aşamasında Ajans gerekli gördüğü takdirde aşağıdaki belgelerin orijinallerini matbu halde de sunmalarını isteyebilecektir. **Bunun yanı sıra proje özelinde Ajans gerekli gördüğü ilave bilgi ve belgeyi de isteyebilecektir.**

1	<p>Projenin uygulanması için mevzuat gereğince ilgili makamlardan alınması gerekli olan her türlü izin, ruhsat, yetki belgesi, lisans gibi belgeler. Örneğin;</p> <ul style="list-style-type: none">• ÇED Raporu veya ÇED Raporuna ihtiyaç olmadığını gösteren ilgili kurumdan alınmış yazı (Proje kapsamında yapılacak olan yatırım konusu ile uyumlu olması ve geçerliliği devam eden bir belge olması gerekmektedir)• Gerekli ise Kültür/Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu izni• İnşaat ruhsatı, ruhsata tabi olmayan bir faaliyet ise gerek olmadığına dair yazı
2	<p>İlgili tüm kurum ve kişilerce onaylanmış uygulama projeleri (mimari, betonarme, statik, elektrik, mekanik vb.)</p>
3	<p>Projenin uygulama alanına ilişkin belgeler.</p> <ul style="list-style-type: none">• Arazinin imar durumu ile ilgili belge• Yapı ruhsatı, yapı izin belgesi vb.• Zemin etüdü• Faaliyetin yapılacağı yer kiralık ise öngörülen proje bitiş tarihinden itibaren en az beş (5) yıllık noter onaylı kira kontratı bulunmalıdır. Kiracı ile yararlanıcı arasında ileriki yıllarda doğacak uyuşmazlıklardan yararlanıcı sorumludur.

Aynı süre içerisinde mücbir bir sebepten ötürü sözleşme imzalamaya gelemeyeceğini bildiren başvuru sahiplerine on iş günü ilave süre tanınabilir. Sunulan belgelerin gerçeğe aykırı yahut KAYS'ta yer alan bilgi ve belgelerden farklı olması durumunda da başvuru sahibiyle sözleşme imzalanmaz. Bunların yerine, öngörülen toplam destek bütçesiyle sınırlı olmak koşuluyla, yedek listede yer alan başvuru sahipleri sözleşme imzalamak üzere en yüksek puanlı projeden başlamak üzere sözleşme imzalamaya davet edilir. Yedek listeden davet usulü sürecinde de yukarıdaki hükümler aynen uygulanır.

Sözleşme özellikle aşağıda belirtilen hakları ve yükümlülükleri düzenler:

Kesin destek tutarı: Azami destek tutarı sözleşmede belirtilecektir. Bölüm 2.1.3'te açıklandığı gibi, bu tutar, tahminlere dayalı bir şekilde hazırlanan bütçe çerçevesinde belirlenecektir. Kesin destek tutarı, proje sona erdiğinde ve nihai rapor sunulduğunda kesinlik kazanacaktır. Mali destek hiçbir koşulda sözleşmede belirtilen tutarı geçemez, sözleşme tutarını aşan ek ödeme yapılamaz ve yararlanıcı tarafından aynı sözleşme kapsamında ek destek talebinde bulunulamaz.

Hedeflerin gerçekleştirilememesi: Yararlanıcının sözleşme koşullarını yerine getirmemesi halinde Ajans destek tutarını azaltabilir ve/veya o zamana kadar ödenen tutarların tamamen ya da kısmen geri ödenmesini talep edebilir. Ayrıca desteklenen proje veya faaliyet kapsamında, Ajans tarafından istenen bilgi ve belgelerin zamanında ve eksiksiz verilmemesi, izleme ziyaretlerinde uygulama ve yönetim mekânlarına erişimin zorlaştırılması yahut engellenmesi veya projenin sözleşmeye, eklerine ve yürürlükteki mevzuata uygun şekilde yürütülmediğinin tespiti halinde Ajans, ödemeleri durdurabilir ve/veya sözleşmeyi feshederek buna ilişkin mevzuatta ve sözleşmede belirtilen hukuki yollara başvurabilir.

Sözleşmenin değiştirilmesi: Projenin uygulamasını zorlaştıracak veya geciktirecek önceden öngörülemeyen ve beklenmeyen durum yahut mücbir sebep söz konusu ise sözleşme, tarafların mutabakatı ile uygulamanın herhangi bir safhasında değiştirilebilir. Sözleşme değişiklikleri için, Proje Uygulama Rehberinin sözleşme değişikliklerinin düzenlendiği bölümünde yapılan açıklamalara uyulması gerekmektedir.

Raporlar: Yararlanıcılar, uygulama sürecinde, projede kaydedilen ilerleme ve gerçekleştirmeleri içeren raporlar sunmak zorundadır. Bunlar; sözleşmede belirtilen dönemlerde sunulacak ara raporlar ve proje faaliyetlerinin tamamlanmasını takiben sunulacak nihai rapor ile projenin etkilerinin değerlendirilebilmesi amacıyla sunulacak proje sonrası değerlendirme raporundan oluşmaktadır. Ayrıca Ajans, yararlanıcıdan ilave bilgi ve belge talebinde bulunabilir.

Ödemeler: Sözleşmede belirtilen süre içerisinde, destek miktarının %60'ı, yararlanıcı ve/veya ortağa ait sözleşmede belirtilen banka hesabına ön ödeme olarak aktarılır.

Ajans tarafından ön ödeme sonrasında yapılacak diğer ödemeler, hak ediş esasına göre gerçekleştirilir ve ajans, usulüne uygun olarak yapılmış harcamalara eş finansmanı oranında katılır. Buna göre ön ödeme tutarının ve aynı oranda yararlanıcının eş finansman tutarının usulüne uygun harcadığını gösteren belgelerin ara/nihai raporlarla birlikte Ajans'a sunulması, ilgili raporların Ajans tarafından incelenip uygun bulunması ve onaylanmasından sonra; (sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde) ara ödemede destek miktarının %30'u ve geriye kalan %10'luk destek ise nihai raporun Ajans tarafından onaylanmasına müteakip yararlanıcısının banka hesabına 30 gün içerisinde aktarılır. Yararlanıcı tarafından ilgili raporlar sunulmadan ve usulüne uygun ödeme talebinde bulunulmadan, yararlanıcıya hiçbir ödeme yapılmaz.

Projeye ait kayıtlar: Yararlanıcı, proje uygulanmasına dair tüm hesap ve kayıtları şeffaf bir şekilde tutmakla yükümlüdür. Bu kayıtlar proje uygulaması sona erdikten sonra beş yıl süreyle saklanmalıdır.

Denetim: Gerektiğinde yapılacak denetimler sırasında yararlanıcı, proje uygulama ve yönetim mekânlarına erişimi zorlaştırmamak yahut engellemek ve talep edilen her türlü bilgi ve belgeyi görevli personele zamanında sunmak zorundadır. Sözleşme hükümleri, Ajans tarafından hem kayıtlar üzerinde hem de yerinde yapılabilecek denetimlere olanak tanıyacaktır.

Ajans mali destek miktarı 200.000 TL'nin üzerinde olan bütün projelerden denetim raporu talep etmektedir. Bu denetim Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu tarafından yetkilendirilen bağımsız denetçiler ve bağımsız denetim kuruluşları ile serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler tarafından yapılabilir. Projenin denetimi Ajans tarafından da yaptırılabilir. Bu durumda denetim maliyeti proje bütçesinde yer almaz Ajans kamu kurum ve kuruluşlarını dış denetim kuralından muaf tutabilir.

Tanıtım ve Görünürlük: Yararlanıcılar, ortakları ve alt yükleniciler, hizmet, mal alımı ve yapım işleri faaliyetlerinde Ajansın sağladığı mali desteği ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının genel koordinasyonunu görünür kılmak ve tanıtmak için, Ajansın internet sitesinde (www.serka.gov.tr) yayınlanan "tanıtım ve görünürlük rehberine" uygun olarak gerekli önlemleri alır. Bu program kapsamında, proje nihai ödemesi yapıldıktan sonraki 3 yıl boyunca görünürlük kurallarına uyulmaması halinde proje bütçesinde görünürlük için ayrılan kalemlerde yer alan bedeller ödeme tarihinden itibaren faizi ile birlikte tahsil edilebilecektir.

Satın Alma İşlemleri: 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tabi yararlanıcılar, destek programları çerçevesinde desteklenen proje ve faaliyetler kapsamında yapacakları satın alma faaliyetlerini bu mevzuat çerçevesinde gerçekleştirirler. Söz konusu Kanuna tabi olmayan kurum ve kuruluşların uyacakları satın alma usul ve esasları ise Proje Uygulama Rehberi Ek-6 Kalkınma Ajansları Tarafından Sağlanan Destekler İçin Satın Alma Rehberinde tanımlanmıştır. Yürütülen programlar kapsamında alımı desteklenen alet, teçhizat, yazılım, malzeme ve sistemler ile yapımı gerçekleştirilen tesislerin mülkiyeti ve bunlar üzerindeki fikri mülkiyet hakları yararlanıcıya aittir. Yararlanıcının, sözleşme kapsamında sağlanmış tesis, makine, ekipman, teçhizat ve diğer malzemelerin, genel sekreterin gerekçeli ve yazılı izni olmaksızın proje süresince ve projenin sona ermesinden itibaren üç yıl süreyle üzerinde üçüncü kişi lehine aynı ya da şahsi hak tesis edemeyeceği ve projede belirtilen iş yeri dışında kullanamayacağı, aksi halde destek miktarının iki katı tutarında ajansa tazminat ödeyeceği hususu sözleşmede yer alır.

2.5.1. Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

- ✓ KDV, kar amacı gütmeyen kuruluşlar için uygun maliyet sayıldığından bütçedeki kalemlerin de KDV dâhil hesaplanması gerekmektedir.
- ✓ Siyasi partiler ve bunların alt birimleri hiçbir şekilde Başvuru Sahibi, proje ortağı ya da iştirakçi olarak proje başvurusunda bulunamazlar, proje uygulamalarında yer alamazlar.
- ✓ Ajans, bu programın herhangi bir aşamasında, başvuru sahiplerinin/ortaklarının ve yasal temsilcilerinin milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen her türlü yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliğinin veya iltisâğının ya da bunlarla irtibatının tespit edilmesi durumunda, söz konusu başvuru sahiplerine ait projeler sözleşmeye bağlanmamışsa sözleşme imzalamama; sözleşmeye bağlanmışsa, bu sözleşmeleri feshetme ve her iki durumda da oluşan zarar ve/veya kamu alacaklarını yasal faizi ile birlikte geri alma hakkını saklı tutar.
- ✓ Bütçede İnsan Kaynakları ve Seyahat başlıklarına tahsis edilen toplam tutar, toplam uygun maliyetlerin **% 10'unu** aşmamalıdır.
- ✓ Hiçbir destek, projenin toplam uygun maliyetinin **% 25'inden az ve % 75'inden fazla** ve yine **250.000 TL'den az, 4.000.000 TL'den fazla** olamaz.
- ✓ İl özel idareleri ve belediyeler kanunen zorunlu olan Ajans bütçe paylarını ve bunlarla ilişkili varsa diğer bütün mali yükümlülüklerini tamamen yerine getirmediği değerlendirilmelidir.

sürecinde başarılı bulunsa bile yararlanıcı ya da ortak olarak Ajansla istisnai haller haricinde sözleşme imzalamazlar.

- ✓ Altyapı projeleri herhangi bir özel hizmet sağlayıcısı veya finans kaynağı ile rekabet etmemeli veya bunların yerini almamalıdır. Ancak özel sektörün ilgi göstermediği ve yakın gelecekte de ilgi göstermesinin mümkün görülmediği alanlarda altyapı proje teklifleri sunulabilir. Sunulacak altyapı projesinin özel sektörün ilgi alanına girmediği hususu ekonomik olarak yatırım/kârlılık gibi kriterler kullanılarak yeterli şekilde gerekçelendirilmelidir.
- ✓ Proje hazırlanması ve sunulmasını teşvik etmek amacıyla, yararlanıcılar tarafından bu kapsamda temin edilen desteklerden danışmanlık ve kırtasiye giderlerine ilişkin olanlar, faturalandırılmaları şartıyla proje uygun maliyetlerinden sayılmaktadır ve talep edilen destek miktarının % 2'sini geçmemek üzere proje bütçesinde gösterilebilir.
- ✓ KAYS üzerinden başvuru yapıldıktan sistem tarafından üretilen taahhütname e-imza ile imzalanabiliyorsa bu aşamada Ajans'a herhangi bir matbu evrak sunmaya gerek yoktur. Ancak başvuru sahibinin e-imzası olmadığı durumlarda sistem tarafından üretilen taahhütnamenin çıktısı alınıp yetkili kişilerce imzalanarak Ajans Merkezine veya Yatırım Destek Ofislerine elden veya posta ile 24.01.2023 tarihine kadar iletilmelidir. Son başvuru zamanından sonra alınan başvurular, hiçbir şekilde değerlendirmeye alınmayacaktır. Posta veya kargo şirketine bağlı gecikmeler dikkate alınmayacaktır.

3. EKLER

KAYS üzerinde yer alan tüm veri girişi alanlarının doldurulması gereklidir.

Bilgisayar Ortamında Doldurulup KAYS Sistemine Yüklenecek Belgeler:

- EK F: Destekleyici Belge Örnekleri
- Rehberde "Başvuru Sırasında Sunulması Gereken Destekleyici Belgeler" kısmında sıralanan diğer belgeler

Not: Yukarıda belirtilen Ek F: Destekleyici Belge Örnekleri'nin tamamına <http://www.serka.gov.tr/> adresinden ulaşılabilir.

4. PERFORMANS GÖSTERGELERİ

Ajans, programın tamamlanmasının ardından programa ilişkin etki değerlendirmesini gerçekleştirmek amacıyla aşağıdaki tabloda yer alan proje bazında performans göstergeleri aracılığıyla yine aşağıda tanımlanan program bazında performans göstergelerini elde edecektir. Bu göstergeler potansiyel başvuru sahipleri için bağlayıcı nitelikte değildir, bilgi amacıyla sunulmaktadır. Başvuru sahibinin yalnızca proje bazında performans göstergelerine ilişkin beyanda bulunması gerekmektedir.

Projenin konusu ve faaliyetlerin tamamlanma süreleri dikkate alınarak, proje başlangıcında, proje süresince, proje sonunda ve sonrasındaki 3 yıl boyunca ölçülebilir olan parametrelerin seçilmesi esastır. Projenin performansına yönelik gerçekçi ve ölçülebilir nitelikte en az 1 adet gösterge seçilmesi gerekmektedir. Projenin etkilerini ölçmek üzere belirlenen gösterge seti aşağıda sunulmuştur. Başvuru sahibi tarafından seçilecek performans göstergeleri, projenin destek almaya hak kazanması halinde, sözleşme aşamasında Ajans tarafından revize edilebilir.

PROGRAM BAZINDA PERFORMANS GÖSTERGELERİ

Kodu	Gösterge	Birimi
A4	Düzenlenen Rekreasyon Alanı Büyüklüğü	Metrekare
A32	Yenilenebilir Enerji Yatırım Tutarı	TL
A80	Altyapısı İyileştirilen OSB/SS Sayısı	Adet
A84	Düzenleme/İyileştirme Yapılan Sosyal/Kültürel Mekan Sayısı	Adet
S26	Girişimci Sayısı (Genç)	Kişi
S27	Girişimci Sayısı (Kadın)	Kişi
K30	Coğrafi İşaret Başvuru Sayısı	Adet
K31	Coğrafi İşaret Tescil Sayısı	Adet
T24	Bölgenin Destinasyon Olarak Dâhil Edildiği Tur Sayısı	Adet
TK38	Tarımsal Ürünlerin Depolanmasına Yönelik Tesis Sayısı	Adet
TK40	Tarımsal Ürünlerin İşlenmesine Yönelik Tesis Sayısı	Adet
TK42	Tarımsal Ürünlerin Paketlenmesine Yönelik Tesis Sayısı	Adet
T47	Turizme Kazandırılan Unsur/Rota Sayısı	Adet
TK51	Yöresel Ürün Coğrafi İşaret Tescil Sayısı	Adet

PROJE BAZINDA PERFORMANS GÖSTERGELERİ

Kodu	Gösterge	Birimi
A1	Doğrudan Faydalanan İşletme Sayısı	Adet
A3	Endüstri Bölgesi Kullanım Alanı	Metrekare
A5	Düzenlenen veya Rehabilite Edilen Çevre Alanı Büyüklüğü	Metrekare
A30	Geri Dönüşümü Sağlanan Atık Miktarı	Ton, Metreküp
A43	Geliştirilen ve Hayata Geçirilen Yenilikçi Kentsel Hizmet Uygulaması Sayısı	Adet
A53	Üretilen Güneş Kaynaklı Enerji Miktarı	Kwh
A57	Üretilen Biyogaz – Biokütle Kaynaklı Enerji Miktarı	Kwh

A59	Azaltılan Atık Ürün Miktarı	Ton, Kilogram Metreküp
A85	Düzenleme/İyileştirme Yapılan Sosyal/Kültürel Mekan Alanı	Metrekare
G1	Sürekli İstihdam	Kişi
G4	İstihdam Edilen Kadın Sayısı	Kişi
G5	İstihdam Edilen Genç Sayısı	Kişi
K19	Yenilikçi Ürün Çeşidi Sayısı	Adet
K38	Kurulan/Geliştirilen Ar-Ge/Ür-Ge Merkezi Sayısı	Adet
K39	Kurulan/Geliştirilen Laboratuvar Sayısı	Adet
K46	Kurulan/Geliştirilen Ortak Kullanım Alanı Sayısı	Adet
K51	Geliştirilen Yenilikçi Hizmet/Model/Uygulama Sayısı	Adet
K63	Verimlilik Artışı	%
K74	Kaynak Verimliliği Konusunda Eğitilen Toplam Personel Sayısı	Kişi
K91	Yalın Üretim Süreci Uygulaması	Adet
S1	Doğrudan Faydalanan Kişi Sayısı	Kişi
S2	Doğrudan Faydalanıcı Sayısı – Kadın	Kişi
S5	Doğrudan Faydalanıcı Sayısı – Genç	Kişi
S12	Eğitilen Kadın Sayısı	Kişi
S13	Eğitilen Genç Sayısı	Kişi
S19	Ortak Kullanım Amaçlı Sosyal Alan/Mekân/Merkez Sayısı	Adet
S72	Teknolojik Altyapısı İyileştirilen Laboratuvar Sayısı	Adet
T12	Restorasyonu Yapılan Yapı Sayısı	Adet
T13	Restitüsyon, Röleve Proje Sayısı	Adet
T14	Restore Edilen Tarihi veya Kültürel Kapalı Alan Büyüklüğü	Metrekare
T15	Restore Edilen Tarihi, Kültürel veya Sosyal Açık Alan Büyüklüğü	Metrekare

T17	Turizme Kazandırılan Taşınmaz Kültür Varlıklarının Sayısı	Adet
T18	Modernizasyonu Gerçekleştirilen veya İyileştirilen Kaplıca, Kayak Tesisi vs. Sayısı	Adet
T19	Oluşturulan/İyileştirilen veya Kapasitesi Arttırılan Fuar, Kongre Merkezi, Ticaret Merkezi ve Sergi Salonu Sayısı	Adet
T20	Yönlendirme Araçları (İşaret/Tanıtım Levhası, Aydınlatma Elemanı, Kiosk vb.) Sayısı	Adet
T25	Bölge İçerisinde Tur Güzergâhlarına Kazandırılan Destinasyon Sayısı	Adet
T29	Turizm Enformasyon Bürosu Sayısı	Adet
T30	Doğa Yürüyüş Güzergâhı Uzunluğu	Metre
T34	Modernize Edilen veya Kurulan Alternatif Turizm Tesis Sayısı	Adet
T39	Çeşitlendirilen ve/veya Geliştirilen Turizm Faaliyeti Sayısı	Adet
TK9	Modern Sulama Yöntemleri Kapsamında Yapılan Yatırım	TL
TK15	Kadınlara Yönelik Düzenlenen Eğitim Sayısı	Adet
TK16	Kadınlara Yönelik Eğitimlere Katılan Kişi Sayısı	Kişi
TK18	Zanaat Sahibi Olan Kadın Sayısı	Kişi
TK28	Projeden Faydalanan Köy Sayısı	Adet
TK29	Projeden Faydalanan Mahalle Sayısı	Adet
TK30	Projeden Faydalanan Belde Sayısı	Adet
TK39	Tarımsal Ürünlerin Depolanmasına Yönelik Tesis Kapasitesi	Ton, Kilogram, Metreküp, Adet
TK41	Tarımsal Ürünlerin İşlenmesine Yönelik Tesis Kapasitesi	Ton, Kilogram, Metreküp, Adet
TK43	Tarımsal Ürünlerin Paketlenmesine Yönelik Tesis Kapasitesi	Ton, Kilogram, Metreküp, Adet
TK50	Yöresel Ürün Coğrafi İşaret Başvuru Sayısı	Adet
TK52	Kurulan/İyileştirilen Jeotermal Sera Alanı	Metrekare
TK58	Erişim Sağlanan Yeni Pazar Sayısı	Adet

